

„Participacija djece u Dječjim vijećima u Hrvatskoj“

Izvješće o rezultatima istraživanja provedenog u okviru pripreme Alternativnog izvještaja djece o stanju dječjih prava Hrvatskoj

Zagreb, prosinac 2011.

Pripremile:

Prof. dr. sc. Nivex Koller-Trbović

Dr. sc. Ivana Jeđud Borić

Prof. dr. sc. Antonija Žižak

Uredila:

Snježana Krpes, prof.

voditeljica projekta:

„Stanje dječjih prava u Hrvatskoj – Alternativni izvještaj djece

iz Dječjih vijeća o Konvenciji UN-a o pravima djece“

SADRŽAJ

1. DJEČJA VIJEĆA U HRVATSKOJ

1.1. Obilježja Dječjih Vijeća u Hrvatskoj

2. PARTICIPACIJA DJECE

2.1. Svrha i ciljevi istraživanja

2.2. Tijek istraživanja i razine participacije djece

3. PRIKAZ REZULTATA

3.1. Kvalitativna analiza odgovora djece o sudjelovanju u radu

Dječjih vijeća

3.2. Refleksije članova Dječjih vijeća na rezultate istraživanja

4. ZAKLJUČCI I SMJERNICE

5. SAŽETAK REZULTATA- *prikaz namijenjen djeci*

6. LITERATURA

7. PRILOZI

1. DJEĆJA VIJEĆA U HRVATSKOJ

U okviru mnogobrojnih aktivnosti Saveza Naša djeca Hrvatske posebno se ističe akcija „*Gradovi i općine – prijatelji djece*“ koju Savez DND Hrvatske od 1999. godine provodi u partnerstvu s Hrvatskim društvom za socijalnu i preventinu pedijatriju i uz pokroviteljstvo Ureda UNICEF-a za Hrvatsku.

Cilj Akcije je motivirati odrasle u gradovima i općinama Hrvatske da potpunije ostvaruju prava i potrebe djece priznata u Konvenciji UN-a o pravima djeteta. Jedan od uvjeta da bi grad / općina dobila ovaj status je i uključivanje djece u osmišljavanje odluka koje se na njih odnose.

U Hrvatskoj trenutno 34 grada / općine imaju status *prijatelja djece*. Pri nekim od tih gradova i općina djeluju *Dječja vijeća*, čiji se rad iskazuje kroz rasprave i iznošenje dječjih želja, prijedloga, mišljenja i zahtjeva prema odraslima te kroz konkretne aktivnosti, a sve u cilju boljeg ostvarivanja prava djece u određenoj lokalnoj zajednici. Dječjim vijećem predsjedava, predsjednica ili predsjednik, odnosno dječji gradonačelnica ili dječji gradonačelnik. Način rada pojedinog Dječjeg vijeća određen je njihovim Statutom te programom rada. Djeci u ovoj organiziranoj aktivnosti u slobodnom vremenu pomaže/u odrasla/e osoba/e voditelji-mentori, kao i članovi koordinacijskih odbora akcije „*Gradovi i općine – prijatelji djece*“, Društava Naša djeca te stručni suradnici i suradnice u gradskim i općinskim odjelima i upravama.

Savez DND Hrvatske od 1999. godine, kada je pri Društvu Naša djeca Slavonski Brod osnovano prvo Dječje vijeće u Hrvatskoj, pruža stručnu i organizacijsku podršku u provedbi ove aktivnosti s ciljem poticanja aktivne dječje participacije u lokalnoj zajednici. Trenutno u Hrvatskoj radi 25 Dječjih vijeća u sljedećim gradovima: Čakovcu, Čazmi, Donjem Miholjcu, Dubrovniku, Koprivnici, Krapini, Križu, Kutini, Malom Lošinju, Novoj Gradiški, Ogulinu, Omišu, Opatiji, Osijeku, Pleternici, Požegi, Prelogu, Sisku, Slavonskom Brodu, Šibeniku, Tuhlju, Varaždinu, Velikoj Gorici, Vinkovcima i Zaboku, a njihov broj iz godine u godinu raste. Aktivnost Dječjih vijeća uvrštena je i u *Nacionalni plan aktivnosti za prava i interes djece od 2006.-2012., područje XII/ Slobodno vrijeme i kultura djece, Mjera broj 2., Aktivnost: 3.*

U okviru rada Dječjih vijeća i razvoja ove aktivnosti Savez DND Hrvatske organizira edukacije za voditelje/ice/mentore/ice za osnivanje novih Dječjih vijeća, objavljuje publikacije s domaćim i svjetskim iskustvima i praksama u razvoju dječje participacije, organizira godišnje susrete Dječjih vijeća Hrvatske (dosad je održano sedam susreta Dječjih vijeća), a od 2009. godine i raspisuje i *Natječaje za Naj-projekte Dječjih vijeća*. Prijavljeni Naj-projekti trebaju primarno zadovoljavati sljedeće kriterije: planiranje s djecom i za djecu

obuhvatiti na način da se djeca uključe već u prvoj fazi nastanka projekta; osvijestiti važnost, potrebu i korisnosti dječje participacije; voditi računa da su djeca ta koja najbolje znaju svoje potrebe i probleme te u osmišljavanju projekta polaziti od njihovog stajališta; dati djeci vodeću ulogu u procesu osmišljavanja projekta, dok je uloga odraslih samo pružanje potpore djeci te poticati i ostvariti suradnju i partnerstvo djece i odraslih u osmišljavanju i izvedbi projekta.

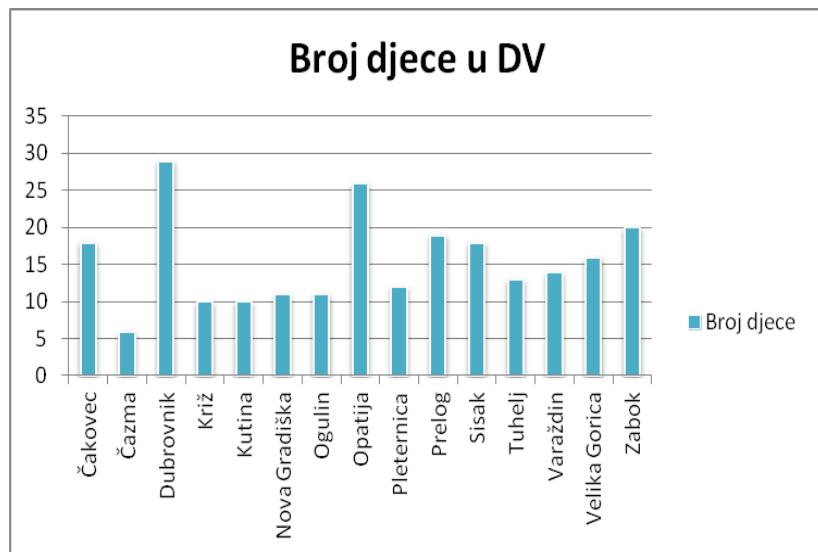
1.1. Obilježja Dječjih vijeća u Hrvatskoj

U sklopu priprema za provedbu istraživanja „*Participacija djece u Dječjim vijećima u Hrvatskoj*“, i s ciljem dobivanja potpunije slike o nekim obilježjima Dječjih vijeća u Hrvatskoj, sastavljen je kratki upitnik (Upitnik za voditelje-mentore Dječjih vijeća – Prilog 1) koji su ispunjavali voditelji / mentori Dječjih vijeća. Upitnikom su dobiveni podaci o broju članova, dobi, spolu, dužini sudjelovanja u radu Dječjih vijeća te aktivnosti dječjih vijećnika. Popunjene upitnike vratio je (od 16 zatraženih¹) 15 voditelja Dječjih vijeća iz sljedećih gradova: Čakovec, Čazma, Dubrovnik, Križ, Kutina, Nova Gradiška, Ogulin, Opatija, Pleternica, Prelog, Sisak, Tuhelj, Varaždin, Velika Gorica i Zabok. Na taj način dobivena je slika za 1/5 Dječjih vijeća Hrvatske, što se može smatrati dostatnim za prvi uvid u obilježja Dječjih vijeća u Hrvatskoj te dobrom podlogom za planiranje sveobuhvatnijeg istraživanja u tom području u budućnosti. Navedeni gradovi su ujedno i gradovi, odnosno Dječja vijeća, čiji su članovi sudjelovali u ovom istraživanju kroz razgovor u fokusnim grupama. Podaci prikupljeni uz pomoć upitnika poslužili su da se podrobnije opišu ključna obilježja Dječjih vijeća u Hrvatskoj i sastav članova.

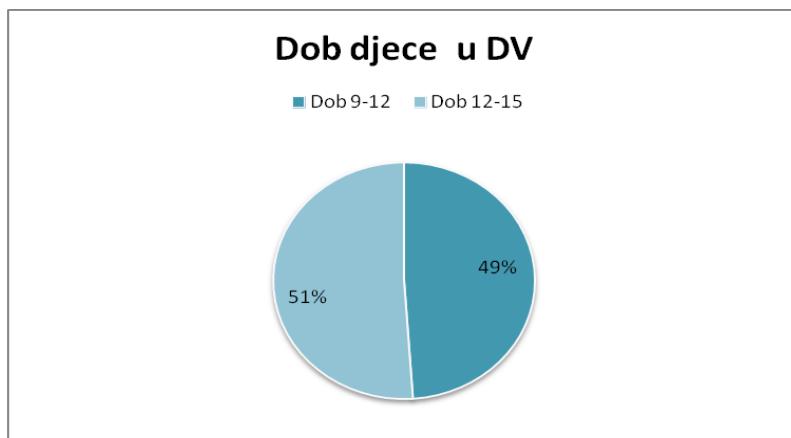
U navedenih 15 gradova (Slika 1) u Dječjim vijećima sudjeluje ukupno 233 djeteta (najmanje 6 – Čazma, najviše 29 - Dubrovnik). Prema dobi (Slika 2), od ukupnog broja, 114 djece je u dobnoj skupini od 9 do 12 godina, a 119 u starijoj dobnoj skupini od 12 do 15 godina. U Dječjim vijećima sudjeluje više djevojčica (146) nego dječaka (87) (Slika 3). U većini Dječjih vijeća ne sudjeluju djeca pripadnici nacionalnih manjina, osim u Dječjem vijeću grada Čakovca u kojem sudjeluje pripadnik romske nacionalne manjine. Slična je situacija i kada je riječ o djeci s teškoćama u razvoju pa tako njihovo sudjelovanje bilježimo u dva grada - Ogulinu i Velikoj Gorici.

¹ Prvu razinu izbora Dječjih vijeća uključenih u istraživanje izvršio je Savez društava Naša djeca Hrvatske.

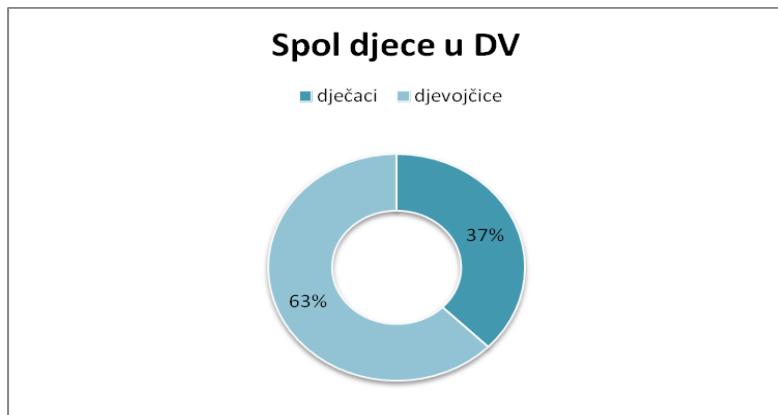
Slika 1 – Broj djece u Dječjim vijećima

Slika 2 – Dob djece članova Dječjih vijeća

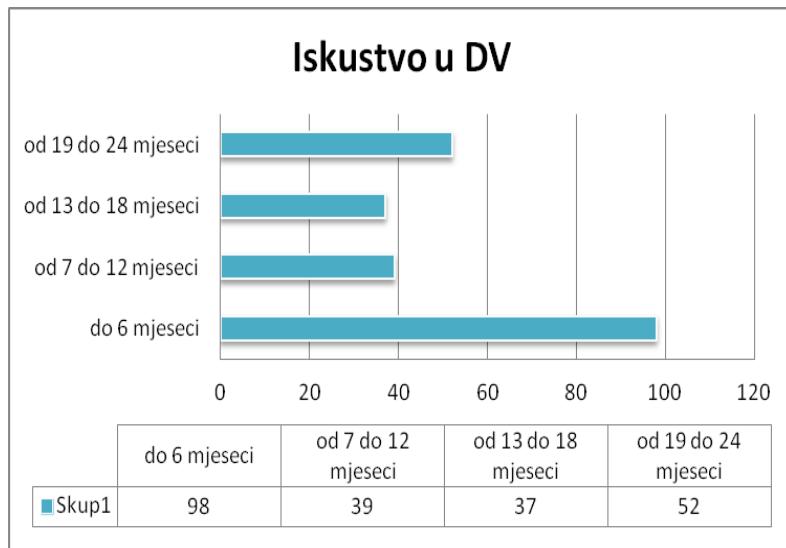

Slika 3 – Spol djece članova Dječjih vijeća

S obzirom na vrijeme **sudjelovanja u radu Dječjeg vijeća**, najveći dio djece ima iskustvo sudjelovanja manje od 6 mjeseci (njih 98) zbog novih saziva, njih 52 sudjeluje više od 19 mjeseci (19 do 24 mjeseca), 39-ero više od 7 mjeseci (7 do 12) dok najmanji broj djece (37) ima iskustvo u rasponu od 13 do 18 mjeseci (Slika 4).

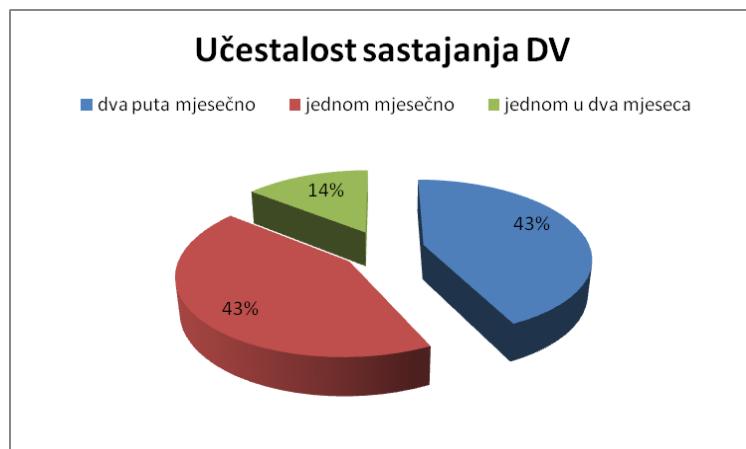
Slika 4 – Vrijeme sudjelovanja djece u radu Dječjeg vijeća

Djeca u ovim Dječjim vijećima dolaze iz **ukupno 54 različite škole**, u rasponu od najmanje 1 škole (Zabok) do najviše 9 škola (Sisak).

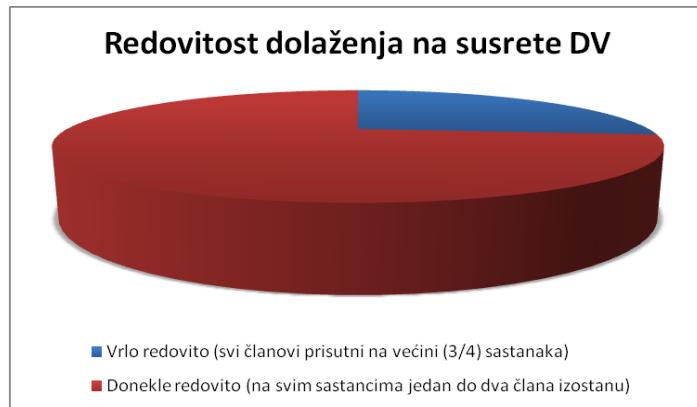
U odnosu na **učestalost sastajanja Dječjih vijeća**, podjednaki dio njih sastaje se jednom (6) ili dvaput mjesечно (6), a u 2 Dječja vijeća susreti se odvijaju jednom u dva mjeseca. Iznimka su Dječje vijeće Opatija gdje se članovi susreću jednom tjedno te Dječje vijeće Tuhelj u kojem se sastanci po potrebi odvijaju i češće od jednom mjesечно, ovisno o specifičnim aktivnostima (Slika 5).

Slika 5 – Učestalost sastajanja članova Dječjih vijeća

Većina voditelja Dječjih vijeća procjenjuje (njih 11) kako članovi donekle **redovito dolaze na sastanke** (na svim sastancima jedan do dva člana izostanu), dok u 4 slučaja voditelji procjenjuju kako svi članovi sudjeluju na većini (3/4) sastanaka (Slika 6).

Slika 6 – Redovitost sudjelovanja članova na sastancima Dječjih vijeća

U svrhu dobivanja potpunije slike o identitetu Dječjih vijeća u Hrvatskoj od voditelja se tražilo da navedu **aktivnosti na kojima je pojedino Dječe vijeće radilo u protekloj školskoj godini (2010./11.)**, procjenjujući istovremeno koliko je rad na svakoj od tih tema / aktivnosti bio uspješan. U Tablici 1 dan je prikaz aktivnosti koje su u pojedinim Dječjim vijećima procijenjene kao vrlo uspješne i donekle uspješne. Samo je jedna aktivnost procijenjena kao neuspješna. Radi se o temi / istraživanju „Osvještavanje problema niskog nataliteta u našoj općini“ provedenoj u Dječjem vijeću Pleternica.

Tablica 1 – Prikaz aktivnosti provedenih u Dječjim vijećima tijekom 2010./11. godine

Dječje vijeće	Vrlo uspješne aktivnosti	Donekle uspješne aktivnosti
Čakovec	Udomiteljske obitelji; Bullying; Opruštanje; Nekonfliktno rješavanje sukoba	
Čazma	Rad na prevencije neželjenih oblika ponašanja; Sudjelovanje u izradi monografije škole i prezentacija monografije; Snimanje emisije Najškola NET TV-a; Gostovanje na televiziji i radiju; Pobjeda na natječaju za Naj-projekt Dječjih gradskih vijeća; Sudjelovanje u svim projektima i aktivnostima škole; Pokretanje Krasopisaonice; Humanitarno djelovanje, itd.	
Dubrovnik	Upoznavanje prava djeteta; Mjesto djeteta u lokalnoj zajednici; Upoznaj svoj grad, da bi upoznao cijeli svijet;	Dječja radio emisija "Sretno dijete" koja ide svakog četvrtka

	Mladi i grad skupa; Živi zid protiv droge	
Križ		Zdrava prehrana djece; Susreti s načelnicom; Uređenje centra Križa
Kutina	Projekt „Za sigurniju igru“ gdje su vijećnici snimili stanje dječjih igrala na dječjim igralištima te se na temelju tog Izvješća popravila sva istaknuta dječja igrala, ali i više od toga; Inicijativa projekta „Moja priča“ u suradnji s Knjižnicom i čitaonicom gdje mladi iskazuju svoju kreativnost kroz pismeni izričaj; Projekt „Ljetna razbibriga u parku“ za predškolsku i školsku djecu u suradnji s Koordinacijskim odborom akcije „Grad Kutina-prijatelj djece“; Akcija „Igračka za prijatelja“ u kojoj su se sakupljale igračke, a vijećnici su ih darivali djeci socijalno ugroženih obitelji	
Nova Gradiška	Reporteri; Svečana sjednica; Posjet gradonačelniku; Prava i pravila; Različitost; Bogatstvo; Slušanje; Bitno i nebitno	
Ogulin	Projekt Budimo humani; Za sreću treba ti prijatelj; Radio emisija „Upoznajte Radost“; Likovno idejno rješenje za grb Dječjeg gradskog vijeća grada Ogulina	
Opatija	Sudjelovali su u provođenju projekta „Sigurni na netu“ (anketiranje vršnjaka, prezentacija rezultata, osmišljavanje završne zabave, osmišljavanje parlaonice za djecu); Sjednice; Prijedlozi za proračun grada Opatije; Obilježavanje 10 godina DGV-a u Opatiji	
Pleternica	Dijalog o prevenciji rizičnog ponašanja	Kako provoditi slobodno vrijeme
Prelog		Uključenost u različite humanitarne akcije; akcije skupljanja papira i čišćenja okoliša...
Sisak	Provedba Naj-akcije <i>Za mala hrabra srca</i> i Naj-projekta <i>Nada za Japan</i>	<i>Promet u gradu</i> (prikljupljanje informacija o problemima s kojima se djeca susreću u prometu)
Tuhelj	Dječja prava; Pravo na aktivno i kvalitetno korištenje slobodnog vremena; Kvalitetna komunikacija;	Problemi u našoj zajednici – analiza stanja dječjim očima

	Mirno rješavanje sukoba	
Varaždin		Parlaonice; Težina školskih torbi
Velika Gorica	Projekt „I ja sam EKO!“	Dogovori o novom Poslovniku kojim će se regulirati način izbora u DGV
Zabok	Obilježavanje Europske godine protiv siromaštva i socijalne isključenosti; Projekt: „Darujmo srcem i izmamimo osmijeh na lice“ – za pomoć siromašnima; Projekt: „Poboljšajmo parkove u gradu“; Vezano uz temu „NEnasilje u svakodnevnom životu“ započeli smo Projekt: „Djeca Za mir“ koji smo i prijavili za Naj-projekt DV Neke teme smo obrađivali kao informaciju, tako da nam nije ni bio cilj razrada te teme, a za određene teme smo imali i stručnjake koji se time bave: <i>trgovanje ljudima; problem samoubojstava (suicida); različitosti među ljudima; bonton</i>	Briga o životinjama

Prikaz aktivnosti ukazuje na šarolikost u odnosu na sadržaj kojim se Dječja vijeća bave. Od opće društvenih i aktualnih tema (npr. obilježavanje Europske godine protiv siromaštva i socijalne isključenosti) do tema vezanih uz dječja prava, rizično ponašanje, nenasilje i sl.. Šarolikost vlada i u odnosu na načine na koje se te aktivnosti provode (primjerice: predavanja, tribine, sudjelovanje na sastancima, projekti, istraživanja), kao i u odnosu na probleme s kojima se Dječja vijeća, prema mišljenju voditelja, u svom radu susreću.

Temeljem opisa, koji su uz pomoć upitnika ponudili voditelji Dječjih vijeća iz 15 gradova i općina, može se zaključiti da: Dječja vijeća prosječno broje 15-16 članova, da su u njima podjednako zastupljena djeca u dobnoj skupini od 9 do 12 godina, kao i ona iz dobne skupine 12 do 15 godina. Djevojčice su, gotovo, dva puta češće članice Dječjih vijeća nego dječaci. Pokazalo se da su promatrana Dječja vijeća dosta ujednačena u načinu rada na onoj razini koja se tiče učestalosti i redovitosti sastanaka djece kao i procjene uspješnosti vlastitih aktivnosti, ali da su izuzetno raznolika u odnosu na sadržaje, odnosno aktivnosti koje provode, što je i očekivano s obzirom na to da je i svrha Dječjih vijeća da se bave specifičnim pravima djece u vlastitom gradu/ općini.

2. Participacija djece

Participaciju djece nemoguće je jednoznačno definirati. Više značnost i promjenljivost tog pojma na razini opisa, kao i činjenica da participacija sa sobom nosi različita razumijevanja odraslih i djece, prisutna je već duže

vrijeme u literaturi (primjerice Žižak, 2005, Davey, Burke i Shaw, 2010; Jeđud, 2011). S druge strane, kad je riječ o radu s djecom u različitim segmentima društva (od obrazovanja i zdravstva pa do socijalne skrbi i pravosuđa), odnosno različitim razinama organizacije društva (od nacionalne do lokalne) participacija djece je relativno često spominjani pristup djeci, odnosno način rada s djecom.

U ovom istraživanju pri definiranju participacije polazimo od Konvencije UN o pravima djeteta (1989), posebno od skupine participativnih prava opisanih u člancima 12. do 17. Konvencije. U tom smislu značajnim nam se čini i Opći komentar koji daje Povjerenstvo Ujedinjenih naroda za prava djeteta na članak 12. Konvencije o pravima djeteta (2009). U spomenutom komentaru o participaciji se govori na sljedeći način... *rasprostranjena praksa koja se pojavila posljednjih godina, a koja se široko konceptualizirala kao participacija, iako se sam izraz ne pojavljuje u tekstu članka 12. Izraz je evoluirao i sada se široko koristi kako bi se opisao kontinuirani proces koji uključuje dijeljenje informacija i dialog između djece i odraslih temeljen na obostranom povjerenju, te u kojem djeca mogu naučiti kako se njihovo viđenje i viđenje odraslih uzima u obzir i oblikuje ishod tog procesa*".

Za daljnju operacionalizaciju polaznog razumijevanja participacije djece u ovom istraživanju važna su i načela participacije, posebice ona koja promovira britanski Nacionalni forum za participaciju (Ward i Hearn, 2010):

- Djecu i mlade je potrebno slušati bez obzira na njihovu dob budući da pravedno društvo cjeni sve dobne skupine svojih građana. Djeca i mladi imaju pravo da se njihovo mišljenje uzima u obzir.
- Participacija je proces, a ne događaj. Participativna praksa može se provoditi u različitim oblicima koji uključenoj djeci i odraslima omogućuju stjecanje novih vještina.
- Učinak participacije je potrebno mjeriti kako bi se mogla utvrditi korist. Ukoliko se na taj način dokaže vrijednost (učinkovitost) participacije, ona će se na bolji način uklopiti u praksu.
- Uključivanje djece i mladih potrebno je učiniti dijelom kulture institucija i šireg društva.

Imajući sve to u vidu, pri planiranju ovog istraživanja, kao i pri obradi i interpretaciji rezultata, naglasak je stavljen na dječji doživljaj vlastite participacije u radu Dječjih vijeća, odnosno na **njihovo razumijevanje participacije**.

2. 1. Svrha i cilj istraživanja

Istraživanje „Participacija djece u Dječjim vijećima u Hrvatskoj“ provedeno je sa svrhom da se na što je moguće participativniji način stekne uvid u obilježja participacije djece u ostvarenju svojih prava na lokalnoj razini i kroz

to pripremi podloga za izradu *Alternativnog izvještaja djece o stanju dječjih prava u Hrvatskoj*. Izrada tog Izvještaja je zasebni projekt koji u suradnji provode Savez društava Naša djeca i UNICEF-ov ured za Hrvatsku.

Tekst „Alternativnog izvještaja“ na osnovu prikupljenih mišljenja i poruka djece iz ovog istraživanja, sastavit će predstavnici djece koja su sudjelovala u istraživanju te dostaviti Odboru UN-a za dječja prava u Ženevi na razmatranje uz „Periodičko izvješće Republike Hrvatske o ostvarivanju prava djece u Hrvatskoj“.

Sukladno tome, cilj istraživanja je ispitati mišljenje i iskustva djece o prakticiranju njihovih participativnih prava u lokalnim zajednicama kroz sudjelovanje u Dječjim vijećima.

Kao najprikladniji pristup za ostvarenje svrhe i cilja istraživanja odabran je kvalitativni pristup i metoda razgovora u fokusnim skupinama. Razgovor je proveden s djecom, članovima Dječjih vijeća, dakle djecom koja do neke mjeru posjeduju „kulturu participacije“ i stoga mogu biti dobar izvor podataka o fenomenu participacije danas u Hrvatskoj iz dječje perspektive.

2.2. Tijek istraživanja i razine participacije djece

U odnosu na poziciju djece, sudionika istraživanja, planirane su dvije razine istraživanja - *predparticipativna* i *participativna*.

Na *predparticipativnoj* razini istraživanja načinjene su pripreme za provedbu istraživanja te je načinjena analiza podataka dobivenih kroz razgovor u fokusnim grupama (Slika 7). Dogovoren je da voditelji razgovora u fokusnim skupinama budu voditelji / mentori Dječjih vijeća. Budući da je procijenjeno kako voditelji nemaju dostatna znanja o vođenju razgovora u fokusnim skupinama, prije provedbe istraživanja organizirana je priprema /edukacija voditelja o primjeni ove metode². Nakon provedene edukacije slijedio je rad na definiranju pitanja i izradi uputa za provedbu razgovora u fokusnim skupinama (Prilog 2).

Participativna razina istraživanja uključila je provedbu razgovora s djecom u fokusnim grupama, predstavljanje rezultata djeci, stvaranje uvjeta za reflektiranje djece na predstavljene rezultate, integriranje novih poruka u završno istraživačko izvješće te na kraju pripremanje sažetka u formi koja će biti razumljiva djeci.

² Edukacija o primjeni razgovora u fokusnim skupinama održana je u rujnu 2011. godine, u trajanju od 3 sata. Teme edukacije odnosile su se na upoznavanje s metodom fokusnih skupina – općenito i u odnosu na djecu kao ciljanu skupinu sudionika te demonstraciju i vježbanje vođenja razgovora u fokusnoj skupini.

Razgovori s djecom, članovima Dječjih vijeća, u ranije navedenim gradovima/općinama održani su tijekom listopada, nakon čega je izrađen prijepis razgovora te se pristupilo analizi podataka prikupljenih kroz razgovore u fokusnim skupinama. Fokusne skupine s djecom organizirali i pripremili prijepise i zapise: Čakovec (Marta Novak, Draženka Blažeka, Irena Levačić, Zdenka Novak, Zvonka Rakuša, Edita Štok i Igor Mesarić), Čazma (Goran Marinić, Gordana Jančić), Dubrovnik (Vesna Boras, Ankica Ćuić), Križ (Iskra Leš), Kutina (Ljiljana Košak, Vesna Košak), Nova Gradiška (Zrinka Ferenčina i Patricija Brdar), Ogulin (Andelka Salopek), Opatija (Sanja Škorić, Ana Kola), Pleternica (Marija Kajtar, Jasna Kajtar), Prelog (Ivana Mikulić, Sanja Belić), Sisak (Đurđica Friš), Tuhelj (Snježana Romić, Augustin Knežić), Varaždin (Đurđica Dropuljić, Leon Brajša Žganec), Velika Gorica (dr. sc. Arijana Mataga Tintor, Mirna Gajski Jolić), Zabok (Jasenka Borovčak i Romana Turk Tisanić) čiji je volonterski doprinos pridonio kvalitetnoj realizaciji istraživanja.

Rezultati analize podataka, prikupljeni kroz razgovore u fokusnim skupinama, predstavljeni su dječjim vijećnicima na *Sedmom Susretu dječjih vijeća* koji se održao 12. studenog u Prelogu. Za tu svrhu pripremljena je prezentacija (Prilog 3) u kojoj su prikazani sažeti i ključni rezultati te je pripremljen dodatni radni materijal za rad u malim, diskusijskim skupinama koje su facilitirale voditeljice Dječjih vijeća³. Voditeljice malih skupina unaprijed su do bile radni materijal koji je sadržavao upute o načinu i tijeku rada u maloj skupini (Prilog 4).

Rad na rezultatima odvijao se na sljedeći način: svim dječjim vijećnicima predstavljeni su rezultati u plenumu, nakon čega je bilo omogućeno postavljanje pitanja i davanje komentara. Nakon toga slijedio je rad u malim skupinama (radilo se u 10 malih skupina, a u svakoj grupi sudjelovalo jeo d 5-ero do 8-ero djece) u kojima su djeca mogla dodatno komentirati rezultate te dati svoje primjedbe. U okviru rada u malim skupinama od djece je traženo da izraze svoje slaganje i pristanak da se rezultati predstave i drugima (drugoj djeci, odraslima) te da se koriste za potrebe izrade *Alternativnog izvješća o pravima djeteta*. Djecu se, također, pitalo za suglasnost da se u prikazu rezultata koriste i njihovi izravni citati.

Nakon uvodnog dijela, usmjerenog na provjeravanje razumijevanja rezultata i dobivanje suglasnosti, u drugom dijelu rada malih skupina, djeca su razgovarala o pojedinim temama koje su proizašle iz analize rezultata i koje su

³ Rezultate istraživanja predstavila je dr. sc. Ivana Jeđud Borić, koja je ujedno i facilitirala rad u plenumu u tom dijelu Susreta. Rad u malim skupinama facilitirale su voditeljice/ mentorice Dječjih vijeća (Ljiljana Košak, Sanja Belić, Đurđica Friš, Iskra Leš, Ana Kola, Anja Turkalj, Marija Kajtar, Andelka Salopek, Snježana Romić i Janja Lučić), a zapisnik u plenumu (Mario Perković, Mirela Čikvari i Snježana Krpes) na čemu se svima posebno zahvaljujemo.

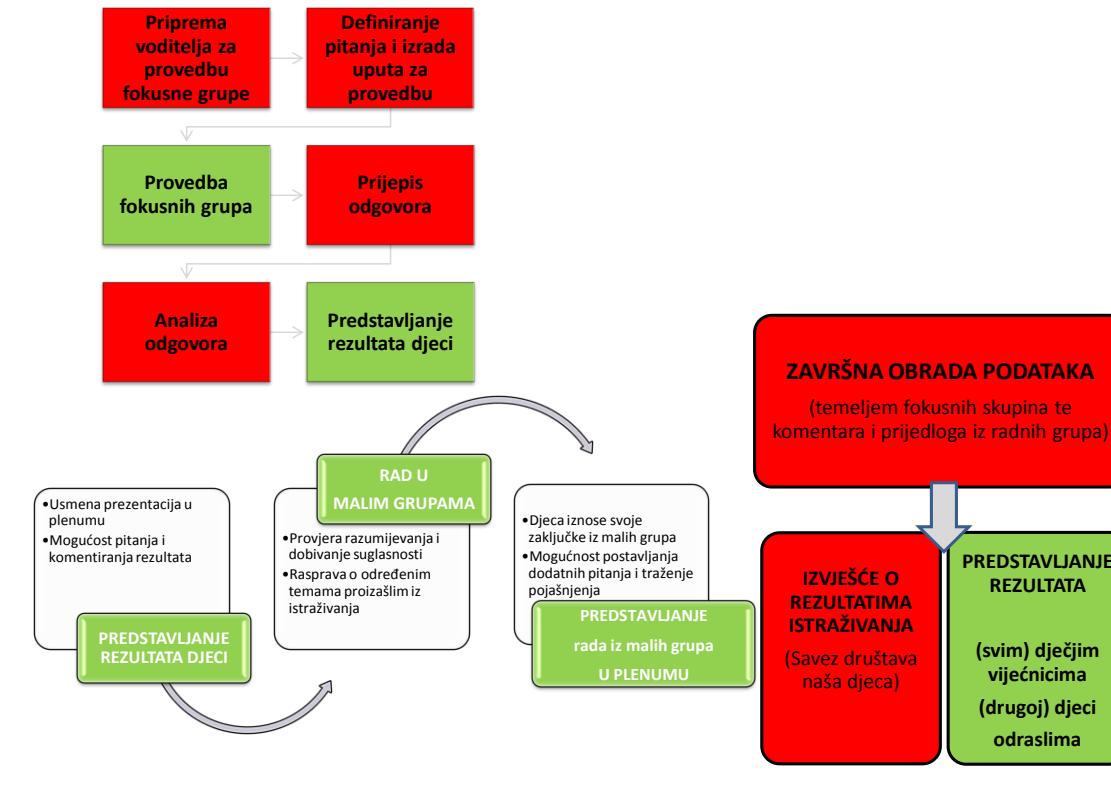
na neki način zahtjevale dodatnu razradu i komentare dječjih vijećnika. Riječ je o sljedećim temama: ***način izbora u dječje vijeće, koliko druga djeca znaju o dječjem vijeću, ravnopravnost sudjelovanja djeca-odrasli, problemi u sudjelovanju djece te poznavanje rada drugih Dječjih vijeća***. O svakoj od navedenih tema raspravljalo se u dvije male skupine. Teme su bile ukratko predstavljene (načinjen je sažetak iz istraživačkog materijala i obrade), uz svaku temu dani su odgovarajući citati dječjih izjava te su postavljena pitanja za raspravu (vidi Prilog 4).

Nakon rada u malim skupinama, uslijedilo je ponovno okupljanje djece i odraslih u plenumu gdje su djeca prezentirala rad iz malih skupina. Važno je reći da su prilikom predstavljanja rezultata rada iz svojih skupina djeca bila vrlo aktivna te jasno i argumentirano iznosila svoja mišljenja i ideje (Slika 7). Na kraju ovog dijela Susreta, dječjim vijećnicima je upućena zahvala za sudjelovanje kako u fokusnim skupinama, tako i za aktivan rad na rezultatima u okviru Susreta u Prelugu te je najavljeno da će im konačni rezultati i izvješće biti dostupni na uvid i daljnje korištenje.

Sljedeća faza u participativnom radu s dječjim vijećnicima, odnosi se na razdoblje nakon završavanja pismenog izvješća. Kao sastavni dio izvješća prilaže se i sažetak rezultata i zaključaka pisan na djeci prihvatljiv i razumljiv način (što je bila jedna od sugestija dječjih vijećnika prilikom predstavljanja prvih rezultata, ali i autorice u području dječje participacije - Miller, 2007), a koje će se moći koristiti za predstavljanje istraživanja svim dječjim vijećnicima u Hrvatskoj, jednako kao i svoj drugoj djeci i odraslima.

U odnosu na prikazivanje rezultata i zaključaka na način prihvatljiv djeci (*child-friendly document*) Miller (2007) navodi kako takav dokument može imati dva oblika: „doslovan prijevod“ izvješća istraživanja na jezik prihvatljiv djeci ili sažetak rezultata i zaključaka (pripremljen na isti način). Neovisno za koji oblik se istraživači / odrasli odluče, prilikom izrade dokumenta, odrasli trebaju uzeti u obzir: **svrhu** (zašto je važno da djeca dobiju / čuju rezultate i zaključke), **dob i spol djece** kojoj će rezultati biti predstavljeni, **sredinu** iz koje potječu (selo, grad), **etničku pripadnost**, specifične **teškoće u razvoju**. Pišući ovaj dokument, istraživači se moraju obraćati izravno djeci te koristiti slike i druge formate koji su djeci zanimljivi. Nakon što je dokument napisan, autorica preporučuje da ga se isproba, odnosno da sama djeca potvrde njegovu prihvatljivost.

Slika 7 – Prikaz aktivnosti na predparticipativnoj i participativnoj razini (crvena boja označava predparticipativnu razinu, a zelena participativnu)

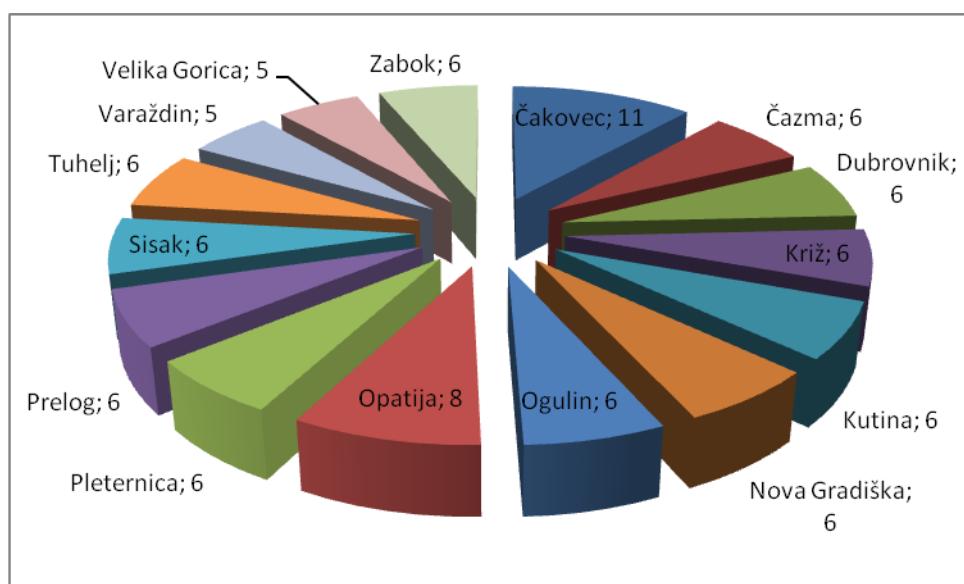
3. Prikaz rezultata

3.1. Kvalitativna analiza odgovora djece o sudjelovanju u radu Dječjih vijeća

Sudionici razgovora u fokusnim skupinama

Djeca, sudionici ovog istraživanja, članovi su ranije opisanih Dječjih vijeća. Proведен je razgovor s 15 fokusnih skupina (od planiranih 16) s djecom, članovima Dječjih vijeća iz 15 gradova i općina u Hrvatskoj (7 s djecom od 9 do 12 godina i 8 s djecom od 12 do 15 godina). Ukupno je u radu fokusnih skupina sudjelovalo 95-ero djece. Pojedinačno je broj sudionika fokusnih skupina moguće pratiti na slici 8 koja slijedi:

Slika 8 – Broj sudionika po fokus skupini:

Način prikupljanja podataka

Podaci su prikupljani putem razgovora s djecom u fokusnim skupinama. Iz prethodne slike je moguće zaključiti da se većina voditelja fokusnih skupina rukovodila predloženim kriterijima⁴ o optimalnom broju članova za razgovor u fokus skupini (samo je u jednom slučaju taj broj sudionika nešto veći). Podaci o broju sudionika ukazuju na poštovanje kriterija, što znači da je razgovor bilo moguće voditi na način kako je planiran te da su prikupljeni podaci, u odnosu na taj kriterij, valjni.

⁴ Prema većini autora (Milas, 2005, Vogrinc, 2008, Ajduković, 2008) optimalan broj sugovornika za fokus skupinu u rasponu je od 5-6 do 8.

Razgovor u fokusnoj skupini vodio je jedan voditelja / moderator, dok je drugi zapisivao i snimao odgovore djece. Sudionicima su date sve potrebne informacije na temelju kojih su mogli donijeti informirani pristanak djeteta za sudjelovanje u razgovoru. Cjelokupni uvodni tekst za vođenje fokus skupine, kao i predložak s predviđenim pitanjima nalazi se u Prilogu 2.

Način obrade podataka

I u prikupljanju, i u obradi podataka korištena je kvalitativna metodologija istraživanja. U interpretaciji podataka primjenjena je kvalitativna analiza. Prva razina kvalitativne analize napravljena je prema modelu otvorenog kodiranja, prateći okvir zadan pitanjima u fokus skupini. Redoslijed predstavljanja podataka / rezultata otvorenog kodiranja slijedit će strukturu pitanja pripremljenih za fokus skupinu (5 uvodnih pitanja, 8 ključnih, 5 zaključnih i 1 pitanje na koje skupina daje zajednički odgovor, nakon međusobnih konzultacija). Nakon početnog čitanja odgovora, pristupilo se podcrtavanju jedinica kodiranja⁵, potom sažimanju prema pripadajućim pojmovima / kodovima⁶ te na kraju razvrstavanju u kategorije⁷ i interpretiranju. Te korake nije bilo moguće niti potrebno pratiti u svakom pitanju, pa su neki odgovori samo sumirani i interpretirani.

Bilo je planirano posebno predstaviti odgovore prema dobi sudionika, odnosno, pripadnosti mlađoj ili starijoj skupini sudionika. No, prvo čitanje materijala pokazalo je da nema specifičnih razlika u odnosu na sadržaj i smisao odgovora sudionika te se odustalo od zasebnih izvješća prema dobi sudionika. Stoga su rezultati predstavljeni za ukupan uzorak sudionika razgovora u fokus skupinama, a tamo gdje je bilo potrebno, komentirane su specifičnosti s obzirom na dob sudionika.

Na taj su način dobiveni podaci koji se analiziraju u nastavku teksta.

⁵ To su osnovne jedinice teksta koji se analizira i sažete su u tzv. ključne riječi.

⁶ Pojmovi ili kodovi predstavljaju sažimanje i apstrahiranje jedinica kodiranja i čine "cigle" iz kojih je izgrađena teorija, a ne iz sirovih podataka.

⁷ Kategorije su na višoj razini apstrakcije nego pojmovi / kodovi i predstavljaju tzv. "ugaono kamenje" nastajuće teorije, odnosno, sredstvo su povezivanja teorije.

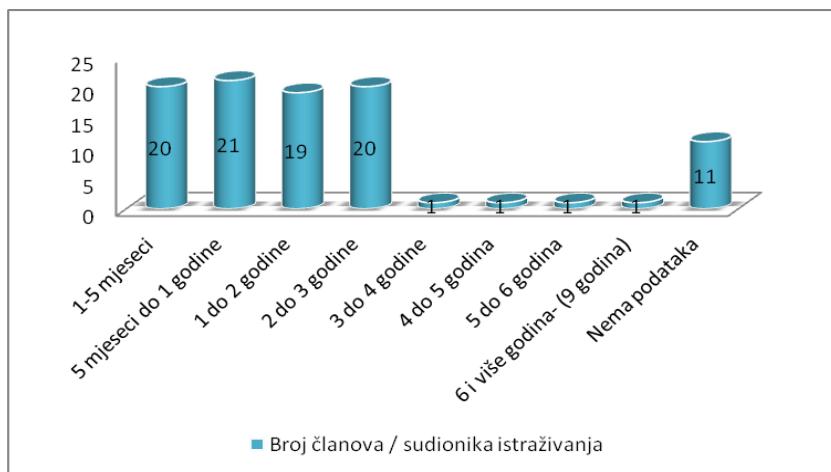
Prikaz rezultata

Uvodna pitanja

1. Koliko dugo su sudionici razgovora članovi Dječjeg vijeća

Na ovo pitanje dobiveni su odgovori koji ukazuju na vrlo veliku razliku u odnosu na dužinu sudjelovanja djece u Dječjim vijećima. Tako je dio sudionika razgovora uključen u rad Dječjih vijeća tek od ove školske godine, dakle, 1-2 mjeseca, dok s druge strane neki od sudionika sudjeluju u radu Dječjeg vijeća već 6, pa i više godina. Za jedanaestoro djece podaci nisu poznati. Podaci su prikazani na slici 9.

Slika 9 – Dužina članstva sudionika u Dječjem vijeću

U svakom slučaju je moguće konstatirati da je raspon sudjelovanja / članstva djece u Dječjim vijećima vrlo širok što, prepostavljamo, doprinosi uspješnom funkcioniranju vijeća jer dio djece omogućava kontinuitet, odnosno da novi članovi mogu „učiti“ od iskusnijih vršnjaka. Iako to nije predmet analize, u odgovorima sudionika bilo je moguće prepoznati članove s „dužim stažem“ jer su njihovi odgovori bili sadržajniji, procjene sigurnije, stavovi jasniji te se prepoznao iskustvo u radu, ali i u doživljaju vijeća, sebe te poznavanju drugih okolnosti. Mada nije pravilo, ipak se moglo uočiti da su neki sugovornici, koji su kratko vrijeme članovi Dječjeg vijeća, u svojim odgovorima na pitanja slijedili svoje starije (po stažu) kolege, a ponekad su se i suzdržali od odgovora.

Također, iz podataka o dužini sudjelovanja u radu Dječjeg vijeća uočeno je i to da su neka Dječja vijeća tek nedavno formirana (prije 7 mjeseci) te da su svi sudionici u vijeću 7 mjeseci⁸.

2. Na koji su način djeца izabrana u Dječje vijeće

Odgovori i na ovo pitanje ukazuju na različitu praksu kako pojedinih Dječjih vijeća, tako i pojedinih škola. Te je odgovore bilo moguće sažeti na sljedeći način (Tablica 2):

Tablica 2– Način izbora djece u Dječja vijeća

Jedinice kodiranja	Kodovi	Kategorije
⁹Izabran u razredu, glasanjem učenika; Izabrao me razred bez glasanja; Sam sam se predložio, a onda sam izabran glasanjem; Kandidirali smo se i zatim su nas izabrali na izborima u razredu; Na legalnim izborima u razredu; Razred je glasao za mene; Imala sam dobre ocjene pa sam skupila potpise u školi jer sam ih trebala da me izaberu; Na prijedlog pedagogice sam prikupio potpise i to za dvije minute, kad sam obljubljen; Prijatelj me predložio; Glasali smo u školi i koji su imali najviše glasova su izabrani; (ukupno 38 takvih odgovora). Ja sam predsjednik razreda i tako sam postao član DV(ukupno 12 odgovora). Mene su predložili i izabrali u Dječjem forumu; Izabran sam demokratskim putem na Forumu u školi;	Razred glasanje Automatizam ulaska u DV kao predsjednik razreda	Izabran glasanjem Posredno glasanje

⁸ Raznolikost uzorka sudionika fokus grupa je dobro došla kada se istražuje fenomen za koji je važno da postoje sudionici različitih iskustava i obilježja (Vogrinc, 2008, Milas, 2005).

⁹ U italicu će biti predstavljene doslovne izjave sudionika istraživanja.

<i>Forumaši su me izabrali (ukupno 17 odgovora).</i> <i>Predstavnici Vijeća učenika (ukupno 5 odgovora).</i> <i>Odabrala me učiteljica; Pedagogica me predložila; Razrednica moja me je predložila; Izabrala me psihologica; Moja učiteljica; Izabrao me ravnatelj zbog ocjena i ponašanja; Predložilo me Učiteljsko vijeće za rad s darovitim; Mene je predložila ravnateljica; Razrednica me poslala; Mene je odabrala defektologinja u školi; Učiteljsko vijeće me izabralo; (ukupno 20 odgovora)</i>	Dječji formu - glasanjem Vijeće učenika – glasanjem Stručnjaci u školi - izbor	Izabran bez glasanja

Ovdje su se pokazale značajne dvije kategorije: izabran glasanjem (u razredu, Dječjem forumu ili Učeničkom vijeću) ili izabran bez glasanja od strane nastavnika ili stručnjaka u školi (obično zbog dobrog ponašanja i ocjena). Pretežu izbori glasanjem te je zanimljivo da i sama djeca (ponosno) naglašavaju da su izabrani od strane cijelog razreda ili demokratskim putem ili legalnim. No, i oni koji govore da su izabrani od strane neke odrasle osobe u školi, obično navode da je to zbog njihovog uzornog ponašanja i učenja (dobrih ocjena). Postoji i nekoliko specifičnih (3) odgovora iz kojih je moguće uočiti da neka djeca dolaze u Dječja vijeća na nagovor, poticaj prijatelja te ostaju ako im se takva aktivnost svidi. No, svakako je lako uočiti bitnu razliku u načinu kako djeca dolaze u Dječje vijeće te je o tome potrebno voditi računa i provjeriti što sama djeca o tome misle i što predlažu. Treba li se ta procedura usuglasiti i kako bi trebala izgledati?

3. Što je po mišljenju sudionika Dječje vijeće

Otvorenim kodiranjem došlo se do sljedećih rezultata (Tablica 3):

Tablica 3 – Dječje vijeće u doživljaju sudionika

Jedinice kodiranja	Kodovi	Kategorije
<i>Mogu reći mišljenje gradskoj vlasti i tako pridonjeti poboljšanju života; Slobodno izraziti svoje mišljenje; Pomaže djeci da bolje izraze svoje mišljenje; Govorimo svoja mišljenja i sve što treba promijeniti; Skup djece koja govore što bi htjela promijeniti; Svoje i prijedloge druge djece prenose odraslima; Pomaže promicanju ideja djece u gradu; Tamo se sastajemo i kažemo što mislimo; Sudjelovanje djece u našem gradu gdje djeca iznose svoje mišljenje, želje, potrebe, ali i da odrasli čuju dječji glas; Pravo djece iznijeti svoje mišljenje.</i> <i>Sluša djecu i brine za njih; Da pitaju djecu što im treba; Predstavljaju glas svih svojih vršnjaka i prijatelja; Prenosimo i mišljenja i prijedloge ostalih učenika naše škole koji nisu u vijeću; Tu djeca govore u ime druge djece; Skup izabrane djece.</i> <i>Lijepa aktivnost koja pomaže djeci; Skup izabrane djece gdje razgovaraju za djecu u gradu; Izabrana djeca koja brinu o potrebama druge djece; Davanje prijedloga za bolji život djece u gradu; Pokušati popraviti svoje mogućnosti i uljepšati svoj život.</i>	Pravo na iznošenje mišljenje (o problemima, potrebama djece, promjenama u školi, lokalnoj zajednici, gradu) Slušanje i prenošenje mišljenja druge djece Pomaganje djeci / Predstavnici sve djece Aktivnost / sudjelovanje	Sudjelovanje u procesu koji vodi odlučivanju u gradu Zastupanje Aktivno sudjelovanje u pripremama i izvedbi aktivnosti Učenje (o

<i>Sudjelovanje u akcijama koje smo zamislili.</i> <i>Skup djece koja raspravljaju o problemima u školi i lokalnoj zajednici; Skupina djece gdje se dogovaraju o projektima; Traženje rješenja za neke probleme; Kad se sakupimo i razmjenjujemo mišljenja i iskustva s učenicima drugih škola.</i> <i>Uče o pravima i obvezama; Mogu puno toga saznati, sami sebe podučiti; Tu učimo o dječjim pravima; Raspravljamo o dječjim pravima.</i> <i>DV donosi važne odluke za život djece u svom gradu; Slobodno izraziti svoje mišljenje i odrasli će ih slušati; Skup djece koji donose važne odluke o dječjim pravima.</i>	Rasprava / dogovor (o problemima i prijedlozima, projektima) Učenje / edukacija Odlučivanje (o problemima, potrebama djece, promjenama u školi, lokalnoj zajednici, gradu)	dječjim pravima) Sudjelovanje u procesu koji vodi odlučivanju u gradu

U određenom broju slučajeva (4) nije bilo odgovora pojedinaca na ovo pitanje ili su samo potvrdili iskaz prethodnika. Unatoč tome, kao što se iz gornje tablice može vidjeti, iz odgovora sudionika fokusnih skupina prepoznat je cijeli kontinuum funkcija koje sudionici pripisuju Dječjem vijeću. To znači da sudionici istraživanja Dječje vijeće, uglavnom, vide kroz njegovu funkciju. Ipak, najčešće govore o slobodi iznošenja vlastitog mišljenja, svojih i ideja druge djece koju predstavljaju. Zato kao važnu aktivnost članova Dječjih vijeća navode slušanje druge djece (koju predstavljaju), kao i svoju „obvezu“ da pomažu svoj djeci u gradu/općini čiji su predstavnici. Međutim, moguće je prepoznati i neke druge funkcije, primjerice, raspravljanje i dogovaranje o tome što će reći i što predložiti te definiranje konkretnih aktivnosti koje treba provesti. Kroz to djeca prepoznaju mogućnost učenja koja im se na taj način pruža, u zajedničkom radu s drugima, prije svega o pravima djece. Malo je onih (2) koji spominju odlučivanje kao aktivnost / funkciju Dječjih vijeća (o čemu će biti više govora kasnije).

Iz svega rečenog proizlazi da je u doživljaju sudionika - Dječje vijeće mjesto na kojem se sastaju *predstavnici sve djece u gradu/općini*, te ih zastupaju i *iznose svoja i mišljenja druge djece, raspravljaju i dogovaraju o problemima i prijedlozima djece, planiraju i sudjeluju u konkretnim aktivnostima te sudjeluju u gradskom/općinskom vijeću sa svojim idejama i prijedlozima koji se odnose na poštovanje prava i dobrobiti djece u gradu/općini*.

4. Što sudionici misle da je zadatak djece u Dječjim vijećima¹⁰

U odgovorima na ovo pitanje možemo reći da se nastavljaju odgovori na treće pitanje. Tako neki od odgovora glase:

- *Učiniti ono što smo zacrtali, a ne samo ostaviti na papiru.*
- *Zalagati se za dječja prava.*
- *Iznositi mišljenja svojih prijatelja iz razreda, razgovarati s drugom djecom što ih muči .*
- *Dati svoj glas, svoja mišljenja.*
- *Prenositi mišljenja i tako pridonijeti nekom boljem životu.*
- *Učiti kako da sudjelujemo u zajedničkom radu i odlučivanju i kako da postanemo odgovorni za ono što radimo i govorimo.*
- *Slušati neke želje djece i onda im se nešto od toga ostvari.*
- *Pomagati prijateljima da iznesu vlastito mišljenje.*
- *Pitati svoje vršnjake što bi im trebalo u tom gradu, pa iznijeti svoje i njihovo mišljenje.*
- *Predstavljati djecu cijelog grada/općine kako bi im poboljšali život u gradu/općini.*
- *Reći svoje mišljenje i prijedloge za svoj grad/općinu.*
- *Prenositi poruke druge djece iz razreda, ali i njima o tome što radim.*
- *Pomoći drugima da nauče razgovarati i slobodno iznositi prijedloge.*
- *Iznositi mišljenje o problemima i ideje za rješavanje problema.*
- *Svoja mišljenja staviti u neke teme i to još detaljnije obraditi i prikazati drugima te se zalagati da budu aktivniji.*
- *Promovirati svoj grad/općinu i učiniti ih ljepšim i boljima te potaknuti odrasle da i mi imamo svoja prava i mišljenje.*
- *Izgraditi bolju budućnost.*

¹⁰ Unatoč redoslijedu postavljanja pitanja, u obradi podataka neka su pitanja logički povezana u odnosu na sadržaj odgovora sudionika. Tako je ovo uvodno pitanje broj 5 stavljeno ispred pitanja 4 jer se smisleno nadovezuje na prethodno.

- *Pomagati, rješavati probleme kako bi drugoj djeci bila bolja budućnost, pomagati siromašnoj djeci, invalidnoj i njihove izjave ovdje iznositi.*
- *Raditi projekte važne za djecu.*
- *Stvoriti grad/općinu po mjeri djeteta.*
- *Zauzimati se za svoja prava i prava ostale djece.*

U odgovorima na ovo pitanje nema novih kategorija u odnosu na analizu odgovora u trećem pitanju (Što je po mišljenju sudionika Dječje vijeće?). Možda su neki odgovori drugačije rečeni, opširniji, ali sadržajno ne donose nešto novo što već ranije nije uključeno. Stoga sljedeći odgovor držimo reprezentativnim budući da dobrom dijelom sumira ono što ostali sudionici fokus skupina iznose fragmentarno. Tako jedna sudionica kaže: „*Zadatak je DV da predlažu projekte i da se druže i da pomažu gradu/općini, svojim prijateljima i vršnjacima i da pitaju svoje vršnjake iz škole što oni misle da im treba pa da se o tome na vijeću dogovori.*“

No, kod nekoliko mlađih sudionika susreće se i sljedeće mišljenje: *Moramo sudjelovati u aktivnostima koje su tamo organizirane; Naš je zadatak da kažemo djeci u našoj školi što smo radili u DV; Moramo biti primjer kako se moramo ponašati.* Dob i dužina članstva u Dječjem vijeću, vjerojatno, imaju utjecaj na način doživljavanja Dječjeg vijeća, kao i svoje uloge u njemu.

5. Bi li učenici u školama sudionika znali što je to Dječje vijeće

I u odgovorima na ovo pitanje moguće je prepoznati kontinuum od uvjerenosti sudionika da njihovi vršnjaci u školi ne bi znali što je to Dječje vijeće (37), preko mišljenja da bi znali općenito, ali ne i konkretno čime se bavi (30), do onih koji su uvjereni da njihovi vršnjaci u školi to znaju, mada ne svi (21). Neki sudionici nisu dali odgovor na ovo pitanje. U ovim odgovorima primjećuju se razlike s obzirom na dob sudionika. Tako je više negativnih odgovora na ovo pitanje u fokus skupinama mlađih sudionika. Iako u nekim fokusnim skupinama nailazimo samo na negativne, a u drugima samo na pozitivne odgovore, čine se zanimljivi razlozi kojima sudionici potkrepljuju svoj stav. Moguće je to tablično prikazati na sljedeći način (tablica 4):

Tablica 4 – Razlozi ne/ informiranosti učenika u školi o Dječjim vijećima

Sudionici misle da drugi učenici u školi znaju za DV iz sljedećih razloga:	Sudionici misle da drugi učenici u školi ne znaju za DV iz sljedećih razloga:
- <i>Samo moj razred zna</i> - <i>Većina bi znala jer DV provodi mnogo projekata i sve informira</i> - <i>Znali bi jer svaki razred ima svog predstavnika</i> - <i>Možda bi znali učenici našeg razreda, ali netko tko nije s nama u kontakt, ne bi znao</i> - <i>U mojoj školi forumaši znaju</i> - <i>Moji dečki ne bi znali, možda neke cure</i>	- <i>Nisu zainteresirani</i> - <i>Uopće ih to ne zanima</i> - <i>Misle da je to zahtijevan rad od kojeg nema nikakve koristi</i> - <i>Uvijek postoje neki koje to ne zanima, ali kad bi vidjeli što mi radimo, mislim da bi bili zainteresirani</i> - <i>Neki nikad nisu čuli za to</i> - <i>Ne znaju, a kad im kažemo, ne zanima ih</i> - <i>Nekima se to čini dosadno</i> - <i>Neee, i mi smo tek sad čuli da to ima</i> - <i>Iz mojeg razreda ne bi znao nitko, jedino S.</i> - <i>Više od 50% ih ne bi znalo</i>

Većina sudionika misli da: ili učenici u njihovim školama ne bi znali što je to Dječje vijeće ili ne bi to svi znali, ili ako bi i znali, najčešće samo to da postoji, ali ne i čime se bavi. Razloge za to vide u nedovoljnom interesu druge djece za Dječja vijeća. Iz odgovora se, također, može zaključiti da je riječ i o nedovoljnoj informiranosti djece o tome da ta vijeća uopće postoje ili čime se bave i na koji način funkciraju, kao i da svi učenici mogu u tome sudjelovati. Iz prethodnih odgovora sudionika upravo je riječ o neuključenosti djece / učenika u rasprave koje vijeća vode. Oni, koji misle da učenici u njihovoj školi znaju što su Dječja vijeća, vjeruju da je to stoga što ih oni (predstavnici u Dječjim vijećima) informiraju o svom radu i što se provode projekti u gradu/općini u organizaciji Dječjih vijeća.

Ključna pitanja

1. Što za sudionike znači imati pravo iznijeti svoje mišljenje i sudjelovati u donošenju odluka u svojoj zajednici

Tablica 5 – Izjave sudionika i kodovi o značaju prava djece na iznošenje vlastitog mišljenja i sudjelovanja u donošenju odluka

Jedinice kodiranja	Kodovi
<i>Točno reći što želimo i kako mislimo i reći ideje koje imamo; Dobili smo slobodu izražavanja i trebamo je iskoristiti; I mi moramo dati svoje mišljenje da odrasli ne rade kako žele, a da mi nemamo pravo na ništa; To znači da i ti imaš pravo glasa; Svatko ima pravo na svoje mišljenje i ako im se to sviđa, oni to podrže; Promicati neke svoje ideje i ideje drugih; Da mogu slobodno i otvoreno reći kaj mislim...bez straha i srama...važno je otvoriti im oči za neke stvari koje su nama bitne; Boriti se za ono kaj mislim; Za mene je to sloboda jer je važno da ne skrivamo misli već govorimo; Znači da se djeca mogu zalagati za svoja prava; Djeci je važno imati osjećaj da ih netko čuje i da su ponekad u pravu; Znači razmišljati na dječji način – odrasli ne vide problem s dječje strane; I mi moramo dati svoje mišljenje da odrasli ne rade kako žele, a da mi nemamo pravo na ništa; Iznijeti svoje mišljenje u mojoj zajednici je meni važno zato što neka djeca imaju dobre ideje, a ne znaju ih predstaviti; To znači da iskreno kažemo što mislimo o nekim temama;</i>	Prava djece Imati svoje mišljenje Izreći svoje mišljenje, želje, prijedloge / Iznijeti perspektivu djece (zastupanje i samozastupanje)
<i>Moramo razmišljati da nešto unaprijedimo; Možda bi ja mogla promijeniti nekaj; Onda možemo u zajednici pridonijeti nečemu; Pokušavam nešto napraviti, nešto promijeniti; Puno mi znači jer mogu reći što mi se ne sviđa pa da se to promijeni; Pokušati promijeniti loše stvari u gradu; Da svojim glasom možeš nešto promijeniti</i>	Sloboda govora i misli

<i>na bolje; Ako se njegovo mišljenje uvaži, imat će osjećaj da je nešto i on napravio; Ponosni smo ako se ideja provede u djelo; To pravo mi daje samopouzdanje i zadaje mi neki cilj; Tako će svako dijete imati svoje JA, neće se bojati reći svoje mišljenje; Tako bi djeca mogla postati odgovornija, bore se za svoja mišljenja, prava i postaju sigurnija u sebe; Meni znači da sam uzvišen, da moje riječi nešto znače gradu; Čast mi je da se mogu boriti za prava djece i ljepši život;</i> <i>Djeca su dobila vlast i moć pa će nas vlast slušati kao predstavnike djece i promijeniti ono što nam nedostaje; Da nas odrasli poslušaju; Da netko sluša i podržava nas; Bitno mi je da mogu sudjelovati u donošenju odluka;</i> <i>Dio sam nečega, važna sam, nisam promatrač, netko će me saslušati i ako imam dobre prijedloge poštivat će me; Za mene to znači da sam i ja važna i cijene me; Osjećam se ponosno kad mogu iznijeti neko mišljenje, stav i drugi me slušaju; Tad se osjećam ravnopravan s odraslima i moj glas se čuje; Da me primjećuju, da sam im važan, da im nešto značim; Da će moje riječi netko poštovati i da će se uvažiti na neki način;</i>	Mogućnost utjecanja na promjene u gradu/općini Ponos Samopouzdanje Odgovornost Moć (aktivno sudjelovanje u odlučivanju) Važnost / čest

Kao što je iz tablice 5 moguće uočiti, sugovornici najčešće govore o pravu djeteta na posjedovanje vlastitog mišljenja, koje se može razlikovati od mišljenja odraslih te pravo i sloboda iznošenja tog mišljenja s ciljem da se život za djecu u njihovom gradu/općini poboljša. Vjeruju da su dobili moć da zajedno s odraslima mogu donositi odluke, odnosno, svojima aktivnostima i prijedlozima utjecati na donošenje odluka. To kod sugovornika razvija doživljaj vlastite važnosti, odgovornosti, a ako uspiju nešto i promijeniti, tada se osjećaju ponosno. Time sugovornici poručuju da je za njih jako važno imati pravo iznošenja vlastitog mišljenja i sudjelovanja u donošenju odluka u njihovom gradu. Što o tome konkretno kažu moguće je pratiti u sljedećem pitanju.

2. Smatraju li sugovornici da je važno da djeca sudjeluju u donošenju odluka, i ako da, zašto

Odgovori sudionika na ovo pitanje, kako je već iz odgovora na prethodno bilo moguće zaključiti, gotovo su u potpunosti usuglašeni i pozitivni. To znači da su svi odgovorili da je važno ili jako važno da djeca sudjeluju u donošenju odluka zajedno s odraslima. To tumače na **sljedeći način** (tablica 6):

Tablica 6 – Razlozi za sudjelovanje djece u donošenju odluka

Jedinice kodiranja	Kodovi
<i>Teško da će odrasli moći pravilno odlučivati o dječjima problemima... jer se ne mogu staviti u ulogu djece; Djeca najbolje znaju svoje probleme i nitko ih ne može bolje izreći od nas samih; Mi znamo što su naši problemi, a ne odrasli; Jer svatko ima drugačija razmišljanja i drugačije potrebe; Odrasli ponekad ne razumiju što djeci treba; Možda njegova ideja i mišljenje može pomoći u nečemu; Ne znaju što djeca žele i ne razumiju nas; Djeca vide svijet drugačije od odraslih, a odrasli misle da to nije važno; Važno je jer djeca imaju nekad različito mišljenje od odraslih; Djeca razmišljaju na drugačiji način; Kako bi se mogli ljepše osjećati u svom gradu; Da bi drugi znali što mislimo; Za sve što se tiče nas djece trebaju se pitati djeca; Oni nešto vide na drugi način; Odrasli možda ne bi primijetili...; Onda moramo reći ono kaj mislimo, pokazati se, da bi sve to bolje funkcionaliralo; Većina odraslih ne zna kako je djeci u današnjem vremenu, nasilje, svađe i svakakvi drugi problemi ih muče; Važno je da djeca budu saslušana jer su iskrena i ponekad znaju više od odraslih, a ponekad su pametnija.</i> <i>Poneki puta odrasli baš ne mare za djecu; Kad bi samo odrasli donosili odluk, sve bi im se više suprotstavljaljali; Na taj način dijete osjeća da</i>	Važno je čuti perspektivu djece Djeca bolje poznaju svoje probleme i potrebe Djeca su iskrena Djeci je danas teško Doprinosi boljem razumijevanju djece i

<i>ima mogućnost utjecati na promjene u gradu; Odluke trebaju donositi zajedno djeca i odrasli da ta promjena zadovoljava potrebe i djece i odraslih; I mi djeca smo dio društva pa je važno da sudjelujemo u odlučivanju; Nije da odrasli neće raditi nekaj kaj je dobro za djecu, nego oni su jednostavno u nekom svom svijetu i ne vide; Ne mogu drugi odlučivati za nas nego mi sami; Ne mogu određivati tuđe želje pogotovo ne djece, i djeca imaju pravo na sve kao i odrasli.</i> <i>Dobro je općenito za razvijanje djece; Važno je jer djeca onda nekako napreduju, bitna su.</i>	odraslih Smanjuje konflikte između djece i odraslih Doprinosi razvoju djece

Ono o čemu sugovornici govore jest važnost upoznavanja i razumijevanja dječje perspektive od strane odraslih osoba jer djeca vjeruju da sama najbolje znaju koje su njihove potrebe i koji su to problemi s kojima se suočavaju. Ne smatraju da odrasli ne žele raditi za dobrobit djece, već da često ne mogu i ne znaju što je to što je za djecu dobro i što je to što djeca misle da je problem. Stoga, zajedničko odlučivanje doprinosi boljem razumijevanju djece i odraslih, a time sprječava i moguće sukobe koji bi iz tog nerazumijevanja mogli nastati. Osim toga, takav način suradnje doprinosi ukupnom razvoju djece i njihove dobrobiti.

3. Smatraju li sugovornici da djeca mogu biti i jesu ravnopravna s odraslima u predlaganju i donošenju odluka

Na ovo pitanje odgovori sudionika fokusnih skupina su podijeljeni. S jedne strane je riječ o tome da neki sudionici smatraju da djeca mogu biti i jesu ravnopravna s odraslima, dok drugi smatraju da to nije tako. Razloge koje sugovornici navode u argumentiranju svojih stavova moguće je pratiti u tablici 7.

Tablica 7 – Razlozi ne / ravnopravnosti djece i odraslih u odlučivanju

Razlozi za ravnopravnost	Razlozi za neravnopravnost
<i>Idemo na veliko gradsko vijeće i</i>	<i>Djeca nisu ravnopravna, mišljenje</i>

<i>iznosimo neka svoja mišljenja i onda to veliki čuju i ja mislim da oni to primjenjuj.</i> <i>Malo jesmo ravnopravni, ali ipak mora postojati neka granica.</i> <i>Neke odluke mogu zajedno i ravnopravno donositi.</i> <i>Prijedlozi i primjedbe djece su u većini slučajeva uvaženi od strane odraslih u našem gradu.</i> <i>Mislim da mogu biti ravnopravna s odraslima.</i> <i>Odluke koje se odnose na djecu mogu glasati.</i> <i>Mislim da djeca imaju važan glas u odlukama koje se tiču djece, pa neki puta čak i veći nego odrasli.</i> <i>Mogu odlučivati o nečem što direktno na njih utječe.</i> <i>Mogu i moraju zato što dijete u tom gradu živi, a ne samo odrasli.</i> <i>Što se tiče odluka vezanih uz nas, moramo biti ravnopravni.</i> <i>Mislim da ovisi o zrelosti djeteta.</i> <i>Ovisi o dobi djeteta i koliko razmišlja o svijetu oko sebe.</i>	<i>odraslih je ipak važnije.</i> <i>Odrasli mogu više uvidjeti probleme nego mi.</i> <i>Odrasli su važniji u društvu nego mi.</i> <i>Djeca nisu ravnopravna s odraslima, ali nisu manje važna od odraslih u društvu.</i> <i>Nisu i ne mogu biti jer odrasli nose neku odgovornost za svoje odluke i postupke. Moraju postojati odrasli koji su odgovorniji i ozbiljniji.</i> <i>Nisu, al' zato kad mi odrastemo imali budemo više razumijevanja za dječje potrebe.</i> <i>Odrasli su ipak zreliji i više znaju, a djeca su još djeca pa ne mogu to shvatiti.</i> <i>Ipak ih odrasli trebaju slušati što kažu.</i> <i>Nisu ravnopravni u odlučivanju, al' to ne znači da ne mogu ukazivati na probleme i davati prijedloge.</i> <i>Nisu al trebali bi biti ravnopravni.</i> <i>Nisu, ali bih volio da budu.</i> <i>Samo nekada, ne možemo imati prava kao odrasli.</i> <i>Smatraju nas neozbiljno u odlučivanju</i> <i>Odrasli djecu smatraju nezrelima i manje pametnima.</i> <i>Ne jer nismo dovoljno zreli za</i>

	<i>donošenje nekih odluka.</i> <i>Nisu ravnopravna, ali imaju dosta veliku ulogu.</i> <i>Odrasli i djeca nemaju iste obveze, pa je logično da nemaju ista prava, ali u nekim pitanjima možemo biti ravnopravni.</i> <i>Djeca mogu biti ravnopravna s odraslima ako odrasli to žele.</i>

Većina sugovornika (56) ipak smatra da nisu i ne mogu biti ravnopravni u odlučivanju s odraslima. Pritom neki vjeruju da je to prirodno tako zato što su djeca manje zrela, manje odgovorna, imaju manje iskustva i znanja, dok drugi koji govore u toj kategoriji smatraju da je tome razlog ponašanje odraslih koji djecu doživljavaju manje zrelom, manje pametnom i sl. Ostali sugovornici izjašnjavaju se pozitivno o ravnopravnosti djece i odraslih u odlučivanju, mada je uvijek riječ samo o odlukama koje se tiču djece. Odnosno, većina sugovornika smatra da djeca *mogu i trebala bi biti ravnopravna s odraslima, ali nisu.*

Ipak iznenađuje, s obzirom na odgovore u prethodna dva pitanja, tako velika sumnjičavost sugovornika kad je riječ o konkretnom donošenju odluka. Iz toga je moguće zaključiti da dio sugovornika smatra da djeca trebaju sudjelovati u iznošenju vlastitih mišljenja i prijedloga, ali da je donošenje odluka izvan njihova „dometa“. Teško je, iz postojećih izjava sugovornika reći je li riječ o doživljaju vlastite nekompetentnosti, nerazumijevanju vlastite uloge kao člana Dječjeg vijeća, strahu od odgovornosti ili mirenju s odnosom odraslih prema njima. Stoga bi ovu temu trebalo dodatno raspraviti s djecom i pojasniti te donijeti određene smjernice za djelovanje.

4. Što sugovornici misle o tome koliko se uvažava njihovo mišljenje od strane odraslih i u odnosu na njihova očekivanja

I na ovo su pitanje odgovori i iskustva sudionika različiti, ovisno o konkretnoj situaciji u zajednici u kojoj djeluju. Ipak je većina odgovora negativna u odnosu na uvažavanje sugovornika od strane odraslih u njihovoj zajednici ili pak djelomično pozitivna. To znači da ih se *ponekad*

uvažava, a ponekad ne. To ovisi o zahtjevima vijećnika, ali i o odraslima u gradskoj upravi. Tako sugovornici iz pojedinih mesta imaju ili samo pozitivna ili samo negativna iskustva. Posebno se čini značajnim što sugovornici ističu da ih se više uvažava kada nastupaju kao vijeće, a manje kao pojedinci. Stoga drže da su zajedno jači, da *onda mogu dosta toga napraviti, onda se to shvaća ozbiljno.* Također iznose da se njihova mišljenja uvažavaju *ako su ozbiljna; ako ga dobro objasne.* Ako se njihovo mišljenje ne uvažava, smatraju da su razlozi za to (kao i u prethodnom pitanju), što odrasli misle da su nezreli, premali, ne shvaćaju ih ozbiljno, čak im i ne vjeruju ponekad, misle da previše maštaju itd. Ipak je činjenica da doživljaj sudionika o tome je li ih i koliko odrasli uvažavaju ovisi o mjestu iz kojeg dolaze. Tako se čini da su sugovornici iz nekoliko gradova/općina vrlo zadovoljni, dok iz nekih drugih su potpuno nezadovoljni. O čemu to ovisi možemo samo nagadati, no jednim dijelom čini se da je nekoliko čimbenika značajno: dužina djelovanja Dječjih vijeća u pojedinom gradu / mjestu te količina i vrsta aktivnosti Dječjih vijeća. Tamo gdje Dječja vijeća djeluju već desetak godina i imaju brojne akcije iza sebe, čini se da se već „ustalila“ suradnja djece i odraslih, i obrnuto. U mjestima gdje ta aktivnost djece postoji tek posljednjih nekoliko godina, izgleda da još uvijek postoji međusobno nepoznavanje i nepovjerenje.

No, zanimljive su neke izjave sugovornika koje mogu bolje rasvijetliti kut iz kojeg sugovornici vrše procjenu u odnosu na postavljeno pitanje. Tako jedna sugovornica kaže: „*Ovisi o situaciji zato jer često postoji mnogo drugih razloga zašto naše mišljenje ne može doći na red, na primjer, nedostatak finansijskih sredstava ili druga, za odrasle, važnija pitanja.*“ Slično kaže druga sugovornica: „*Naše se mišljenje uvažava na onim područjima u kojima je to novčano ili na neki drugi način moguće. Ukoliko nije, mišljenje se i dalje uzima u obzir do trenutka kad će biti ostvaren i svaki uvjet za njegovo provođenje.*“ Kada na takav način govore, sugovornici procjenjuju da ih se uvažava, ali da je jasno da ne mogu uvijek svi njihovi prijedlozi biti uvaženi te da treba uzeti u obzir realnu situaciju i tada to ne doživljavaju kao vlastiti neuspjeh ili kao znak neuvažavanja djece od strane odraslih.

Ostaje činjenica da prijedloge djece / Dječjih vijeća uvijek procjenjuju odrasli i o njima ovisi hoće li neki prijedlog biti prihvaćen i realiziran. Tako sugovornici često kažu: *Ovisi kako se odraslima svidi to naše mišljenje; Ako je mišljenje kojim oni smatraju da previše izražavam ili tražim, njima se to mišljenje ne bude svidjelo i htjet će da nešto drugo izrazimo, a ako je neko mišljenje koje i njima paše, svidjet će im se i podržat će nas.*

Ipak, čini se da su sugovornici odgovarajući na ovo pitanje dijelom odgovorili i na pitanje broj 6 (Kako doživljavate da odrasli uvažavaju vaše prijedloge?).

5. Smatraju li se sugovornici sposobnima i spremnima za zadatke koji pred njima stoje kao članovima Dječjeg vijeća (ako da za koje zadatke)

Kao i kod pitanja o važnosti sudjelovanja djece, tako se i ovdje pokazalo da su svi sudionici pozitivno odgovorili. To znači da se osjećaju sposobnima i spremnima za zadatke koje se pred njih, kao članove Dječjih vijeća, postavlja. Neki odgovaraju općenito, navodeći da su spremni i sposobni za sve aktivnosti koje se od njih očekuju, dok neki specificiraju što pritom misle. Tako navode svoju sposobnost i spremnost na / za: *akciju prikupljanja igračaka i šalova; komunikativno i društveno sudjelovanje; izraziti svoje mišljenje; napraviti anketu; glasno, bez srama izraziti svoje mišljenje; prenijeti sve što su me prijatelji zamolili; prezentirati rad vijeća; sudjelovati u pripremi priredbe; rad u kreativnim radionicama; upućivanje zahtjeva gradonačelniku; predstaviti svoj grad na zajedničkim susretima; sastanci s gradonačelnikom; da dolazim na sjednice, pripremim se i budem aktivna, aktivno se uključujem, preuzimam zadatke; bojenje klupa, prodavanje u humanitarne svrhe; ako se potrudimo; za provođenje projekata; prikupljanje novaca; u akcijama u kojima sudjelujemo.*

Pojedini sudionici razgovara na ovo pitanje odgovaraju navodeći i neke svoje osobine i prednosti za koje vjeruju da ih čine kompetentnima za ulogu koju su preuzezeli. Tako navode: *odlučnost; hrabrost; odgovornost; komunikativnost; dobar govornik; znam saslušati druge i uvažiti njihovo mišljenje; sklonost zajedničkom radu.*

Oko trećine sugovornika navodi da uz vlastitu spremnost očekuju i pomoć odraslih ili drugih članova vijeća.

Raduje vrlo optimističan stav mladih vijećnika u odnosu na svoje sposobnosti, kao i kvalitete koje pomažu da se osjećaju spremnima za zadate koji pred njima stoje. Iz odgovora sudionika moglo se prepoznati da u tome iskustvo igra važnu ulogu pa tako oni, koji su sudjelovali u više aktivnosti do sada, imaju vrlo sigurne stavove o svojim kompetencijama, dok oni s manje iskustva govore o svojoj spremnosti, o tome da će se potruditi, o tome da očekuju povremeno pomoć drugih vijećnika ili odraslih. Reprezentativnim se čine sljedeći odgovori sugovornika:

smatram da smo svi spremni i sposobni jer smo se mi sami odlučili to provesti do kraja; mi smo svi svojom voljom u svemu tome.

6. Kako sudionici doživljavaju da odrasli uvažavaju njihove prijedloge

Odgovori sudionika kreću se na kontinuumu od nezadovoljstva (16) odnosom odraslih jer ne uvažavaju njihove prijedloge (nekad zato što njih ne smatraju dovoljno zrelima, ili prijedloge ne smatraju dovoljno dobrima, ali ponekad, misle sugovornici, i stoga što odrasli nisu u stanju nešto promijeniti), preko onih koji imaju iskustvo djelomičnog, odnosno, povremenog uvažavanja prijedloga (5), do onih koji iskazuju zadovoljstvo (4).

Neki govore o načinu kada prepoznaju da ih odrasli uvažavaju. Primjerice: *Kada nas poslušaju, kada nam postavljaju pitanja i shvate što zapravo želimo i pokažu interes za to; Kad vidim da se odrasli trude da moje prijedloge ostvare; Kada vidim da se zauzimaju za naše prijedloge; Kad netko od odraslih vidi da ja stojim iza toga, malo više doživljava to;* (5).

Međutim, samo je manji dio sudionika odgovarao na ovo pitanje kako je rečeno. Većina ostalih govorila je o svojim osjećajima i svom doživljaju kada su uvažavani od strane odraslih u svojim prijedlozima. U tom kontekstu većina sudionika govori o pozitivnim osjećajima i ukupnom pozitivnom doživljaju sebe, svog rada, vijeća. Najčešće spominju: *Jako dobar je osjećaj kad odrasli uvaže i realiziraju naš prijedlog; To je osjećaj kao da si osvojio svijet; Drago mi je; Veselo jer smo postigli cilj; Zadovoljan sam kad vidim da me se uvažava; Ja sam sretan; Ponosna sam što su uvaženi naši prijedlozi; Osjećam se lakše; Osjećaš se super, odlično; Ne idemo mi s nekim glupim idejama, uvijek te ideje prvo obradimo, razradimo, nalazimo se i kad nije vrijeme DV (nedjeljom, praznicima), i normalno onda taj rad se ipak isplati i onda si sretan; Doživljavam neki ponos kad smo svi sudjelovali u tome i to je naš zajednički rad i trud; To nas potiče da još više radimo; Osjećam se važno; Osjećam se korisno; Osjećam se bitno; Svakome treba poticaj; kao da dobiješ nagradu* (35).

Kao što je prethodno rečeno, dio odgovora na ovo pitanje nalazi se kod odgovora na pitanje 4, tako da je većina sugovornika odgovarajući na ovo pitanje govorila o svom doživljaju i osjećaju ako i kada se njihov prijedlog uvaži i realizira. S te strane je moguće samo konstatirati da

prihvaćanje prijedloga djece, kao što je u tekstu bilo moguće pratiti, izaziva burne pozitivne emocije od sreće, veselja, ponosa do osjećaja važnosti i potrebe da ubuduće još više rade. Uspjeh u nečemu što rade jača motivaciju djece za još većim angažmanom, što se i ovdje potvrđuje.

I ovdje treba konstatirati da je zadovoljstvo, odnosno, nezadovoljstvo sudionika uvažavanjem od strane odraslih, povezano s mjestom u kojem vijeće djeluje. To samo potvrđuje raniju konstataciju da u nekim gradovima / mjestima Dječja vijeća imaju određenu tradiciju i status i njihov rad se uzima ozbiljno i uvažava, dok ima i onih koji još nisu razvili takvu razinu međusobne komunikacije i uvažavanja.

Zanimljivo je pratiti koje načine pridavanja pozornosti njihovim prijedlozima sugovornici prepoznaju kod odraslih i što je to što, vjerujemo, cijene kod rasprave s odraslima o nekim za djecu važnim pitanjima. Riječ je o slušanju, postavljanju pitanja, pokazivanju interesa, trudu oko realizacije prijedloga. To se čine važnim porukama jer, mada sugovornici to ne spominju, moguće je pretpostaviti da im je važno da ih se uvažava zato što su njihovi prijedlozi kvalitetni i dobro pripremljeni, a ne da ih se automatski uvažava stoga što je to „propisano“.

7. Koje probleme vide sugovornici kad je riječ o sudjelovanju djece

Odgovori sudionika na ovo pitanje idu u više smjerova i moguće ih je pratiti u tablici koja slijedi:

Tablica 8 – Problemi sudjelovanja djece

Jedinice kodiranja	Kodovi	Kategorije
<i>Neka djeca nisu spremna, njih je sram doći i reći što misle; Sram ih je, samo šute; Neki su jako povučeni; Mi djeca se sramimo, bojimo; Kad nas odrasli žele čuti, često se djeca srame, a kad nas ne pozovu sudjelovati ljutimo se.</i> <i>Prvo treba dati prijedlog, onda ga treba detaljno obraditi, onda treba doći gradonačelniku pa njemu prezentirati, znači nije lako; Mnogi</i>	Sramežljivost, povučenost To nije lagan posao Edukacija djece za participaciju Odrasli ne uvažavaju djecu Nedostatak interesa za rad	Razlog: nedovoljno samopouzdanje Razlog: zahtjevnost posla

<i>ne žele prihvati obveze; Teško je natjerati druge da te slušaju; Nema navike aktivnog rada, davanja prijedloga.</i>	DV Negativan odnos vršnjaka prema vijećnicima	Razlog: nedovoljna pripremljenost djece za sudjelovanje
<i>Neki samo šute, a neki su prenadobudni, pa treba puno raditi na edukaciji; Neka djeca su još nezrela; Neki jednostavno nisu odgovorni i prezaigrani su; ne možemo se svi složiti oko nečega.</i>	Nepovezanost vijećnika s „bazom“	Razlog: neravnopravnost djece s odraslima
<i>Odrasli nas ponekad ne shvaćaju ozbiljno; Ponekad odrasli nikako nisu spremni čuti naše mišljenje; Odrasli misle da smo premali i nezreli za sudjelovanje; Misle da je za nas sve igra; Okolina bi trebala poticati djecu na iznošenje mišljenja, a ne sputavati; Odrasli nas ne uvažavaju i ne shvaćaju ozbiljno; Odrasli nas smatruju balavima; Mišljenje odraslih da smo mi klinci i ne znamo ništa o životu; Izgledom smo djeca, ali dovoljno zreli za svoju dob, a oni to ne vide; Jer ako prihvate prijedloge od djece ispadaju nesposoban; Djeca nemaju ista prava kao odrasli;</i>	Strah / nesigurnost djece u sebe	Razlog: nemotiviranost ostale djece
<i>Mnogi su nezainteresirani.</i> <i>Misle da se mi pravimo važni;</i> <i>Sami dječji vijećnici bi trebali biti povezaniji s razredom i s drugom djecom.</i> <i>Djeca imaju puno dobrih ideja, ali ih se boje iznijeti; Neka se djeca boje uopće iznijeti svoje mišljenje; Djeca se boje reakcije odraslih na njihov prijedlog; Boje se reći jer misle da</i>	Razlog: nerazumijevanje i nepovezanost s djecom koju zastupaju	Razlog: nedovoljno samopouzdanje

je prijedlog smiješan.

Neki sugovornici nisu dali odgovor na ovo pitanje.

Iz navoda u tablici 8 moguće je uočiti da postoji više smjerova u kojima se može tražiti odgovor na pitanje o problemima sudjelovanja djece. Velika većina sugovornika govori o *neravnopravnosti* odraslih i djece kao glavnom problemu dječje participacije u odlučivanju. Dakle, unatoč svemu naprijed rečenom, ipak još uvijek se čini da je neravnopravnost djece i odraslih, barem u doživljaju djece sudionika razgovora, još uvijek ključan čimbenik nedovoljne uključenosti djece u sve probleme / odluke koje se tiču djece.

Međutim, vrlo su zanimljivi i ostali aspekti detektirani analizom odgovora sudionika razgovora. Ti su problemi, uglavnom, na strani djece. Neki proizlaze iz osobina djece koja su sramežljiva, povučena ili se boje izraziti vlastito mišljenje. Drugi se odnose na nezainteresiranost djece za takvu vrstu aktivnosti, ali i nedovoljnu informiranost djece o tome čime se Dječja vijeća bave. Stoga neki sugovornici misle da bi se oni sami trebali više usmjeriti na suradnju s djecom koju zastupaju, kao i na edukaciju djece o njihovim pravima sudjelovanja. Nezainteresiranost i činjenica da je riječ o aktivnosti koja je zahtjevna, dodatni je razlog nedovoljnog sudjelovanja većeg broja djece u radu Dječjih vijeća. No, čini se da niti status dječjeg vijećnika ne pridonosi većem angažmanu djece u vijeću jer neki sugovornici procjenjuju da ih drugi učenici neprihvatljivo doživljavaju, kao osobe koje se prave važne. Kod mlađih sudionika češće se susreću problemi zbog nezrelosti djece i nemogućnosti dogovora oko nečega.

Identificirani problemi čine se dostupni promjenama te bi s djecom trebalo razgovarati o tome kako raditi na njihovom uklanjanju ili umanjivanju.

8. Što sudionici razgovora smatraju da bi bilo od pomoći za bolje sudjelovanje djece u predlaganju i donošenju odluka (što bi pomoglo djeci, a što odraslima)

Većina odgovora sudionika istraživanja odnosila se na smjernice za djecu i za odrasle te će tako biti predstavljeni i rezultati (tablice 9 i 10).

Tablica 9 – Što bi pomoglo odraslima

Jedinice kodiranja	Kodovi	Kategorije
<i>Pomoglo bi da odrasli više slušaju djecu; Da nas odrasli više slušaju; Pomoglo bi im da počnu pitati; Da počnu vjerovati, da daju šansu; Odrasli moraju poštovati djecu; Da nas odrasli prihvaćaju; Više pažnje dati djeci i onome što govore; Da se odrasli i djeca više druže i komuniciraju; Da pronađu način da potaknu djecu da sa sigurnošću iznesu svoje mišljenje; Razgovor, pričanje s djecom; Staviti se u poziciju djece i pokušati razumjeti djecu; Odrasle više pozivati na naše sjednice; Da upoznaju prava djece; Da gledaju manje tv i budu manje na kompjuteru, da mišljenje djece nije glupo, odrasli često upadaju djeci u riječ, a traže da ih mi slušamo bez upadanja; Pomoglo bi da vidimo i čujemo odrasle kako to dobro rade.</i>	Više slušati djecu Više vjerovati u djecu Dati šansu djeci Poštovati djecu Pokazati prihvaćanje Educirati se o pravima djece Uvažavati djecu Komunicirati s djecom Razvijati odnos s djecom Poticaj i podrška djeci Bolja komunikacija s djecom Više razumjeti djecu Više raditi zajedno / Bolje se upoznati Vlastiti primjer	Promijeniti odnos prema djeci Promijeniti komunikaciju s djecom Djelovati vlastitim primjerom

Tablica 10 – Što bi pomoglo djeci

Jedinice kodiranja	Kodovi	Kategorije
<i>Pomoglo bi da imamo više projekata u školi i da odrasli vide da smo sposobni sami raditi na njima; Djeca moraju poštovati odrasle; Moramo ponekad znati da nas odrasli podržavaju jer inače mislimo da je prijedlog bez veze; Nama je potrebna podrška starijih i da su spremni s nama pokušati promijeniti neke stvari; Važna je upornost od strane djece, čak i ako odrasli ne prihvate; Bez ustručavanja reći što misle, žele i predlažu; Veća sigurnost u svoje mišljenje; Da saslušaju odrasle; Da se ne gleda na godine; Djeci bi pomogao razgovor s vršnjacima; Da otvore oči i shvate da život nije savršen i da nisu svi sretni kao oni; Pomogla bi anonimnost djece jer se glas djece čuje, a djeca ipak nisu toliko izložena utjecajima okoline; Jasno postaviti granice jer odrasli i djeca nisu isto, ali odrasli moraju znati sve o dječjim problemima; Naći hrabrost u iznošenju svog mišljenja; Još više govoriti o radu DV, o uspješnim prijedlozima i aktivnostima; Stalno poticanje druge djece da se uključe; Sami moramo više pitati pa čemo dobiti odgovore; Dokazati da nismo djetinjasti, da se odgovorno ponašamo pa će nas odrasli ozbiljnije shvaćati; Imati više radionica na vijeću i poticati mlađe da spontano pričaju, a ostalu djecu informirati o tome što radimo, kao i</i>	Dokazati se kroz konkretan rad Međusobno poštovanje Doživljaj priznanja za svoj rad Podrška i suradnja s odraslima Neodustajanje zbog prepreka Vjerovanje u sebe Slušati (čuti) odrasle Dob ne treba biti kriterij sudjelovanja Suradnja s vršnjacima Anonimnost djece u iznošenju prijedloga Postaviti granice u sudjelovanju / odgovornosti djece i odraslih Bolja informiranost građana o aktivnostima DV Poticanje druge djece na suradnju Veća aktivnost vijećnika u suradnji s drugom djecom Dokazati se pred odraslima svojim radom i ponašanjem	Veći angažman djece Upornost Bolja suradnja s odraslima Doživljaj uspjeha Bolja suradnja s vršnjacima koje zastupaju Poticanje vršnjaka na suradnju Povjerenje u sebe Bolje informiranje javnosti

<i>gradonačelnika i ostale; Osloboditi djecu nekog straha; Novim vijećnicima bi više pomogle prezentacije, prezentacije po nižim razredima da ih se zainteresira; Više razgovarati sa svojim prijateljima, da ih potakneš, motiviraš, da vele kaj ih muči, a predložiti predstavnika učitelja koji bi prenudio na sjednicama kaj mi radimo i tako potaknuo na SRO da nekaj naprave s nama; Dati podršku mlađima i informirati ih o radu DV jer smo se mi već dosta pokazali i čuje se za nas; Da više sudjeluju na sastancima odraslih; Da obavijestimo djecu da imamo DV i objasnimo što je to i da nam se pridruže; Da nas odrasli upute, ohrabre.</i>	Više konkretnih aktivnosti Više informirati djecu i odrasle o svojim aktivnostima Poticati samopouzdanje djece Konkretnе aktivnosti za poticanje interesa djece za rad DV Poticati sudjelovanje djece Više poticati mlađe na rad u DV	

Sudionici istraživanja, kako je moguće pratiti u gornjim tablicama, imaju brojne prijedloge kako poboljšati sudjelovanje djece u odlučivanju. Iako se dosta sudionika reflektira na odrasle, odnosno, smatraju da bi promjenom stava i odnosa odraslih prema njima došlo do uklanjanja problema koji djecu spriječavaju u većem / kvalitetnijem sudjelovanju (prije svega se to odnosi na bolje razumijevanje, međusobno poštovanje i uvažavanje, poticanje djece na sudjelovanje te imanje vjere i povjerenja u djecu), ipak većina sugovornika veće značenje pridaje promjenama koje bi trebala učiniti djeca (vjerovati u sebe i ne odustajati pred teškoćama, više informirati i animirati drugu djecu na suradnju, pokazati odraslima i drugoj djeci da su odgovorni i sposobni, pa sve do predlaganja nekih konkretnih aktivnosti kako bi se to moglo ostvariti). Time sudionici razgovora, nedvojbeno, ukazuju na zrelost u promišljanju svoje uloge kao dječjeg vijećnika sa svim problemima koje ona nosi sa sobom.

Zaključna pitanja

1. Imaju li sudionici razgovora informacije o tome kako Dječja vijeća funkcioniraju drugdje u Hrvatskoj, ali i izvan nje

Na ovo pitanje sudionici razgovora odgovarali su vrlo jednostavno, odgovorima „da“, „ne“, odnosno, ne znam te vrlo kratkim objašnjenjima (samo neki).

Njih 45 je upoznato s tim da i drugdje u Hrvatskoj postoje Dječja vijeća, a najčešće to znaju iz vlastitog iskustva, odnosno, sa zajedničkih susreta Dječjih vijeća. Na taj način sudionici obično govore i o tome da su upoznali rad Dječjih vijeća iz drugih gradova/općina i da su upoznali druge vijećnike te od njih saznali kako ta vijeća rade. Evo nekih odgovora: *Ja znam da funkcioniraju jer smo bili u Tuhlu na susretima Dječjih vijeća i vidli smo da većina obrađuju neke projekte i poboljšavaju njihove gradove isto kak i mi, a izvan Hrvatske to ne znam. Ja sam bila na susretima i vidli smo po njihovim prezentacijama i pričama da ima različitosti, ali ima i dosta sličnosti, a da li postoji izvan Hrvatske o tome uopće nisam razmišljala. Ja mislim da u Hrvatskoj to dobro funkcionira, to se vidi na susretima. U Hrvatskoj znam da postoji jer ste nam vi na sjednici predstavili. O zabočkom DV znam pročitati u Zagorskom listu (sudionik iz Tuhla). Rade slično kao mi, neki se češće susreću. Ne znam kako funkcioniraju, ali znam da postoje u Hrvatskoj. Kad smo se upoznali i bili s drugim ljudima u sobi i pričali, to stvarno funkcionira! Preko interneta sam gledao šta rade u drugim gradovima.* Trideset i osam (38) sudionika ne zna postoje li Dječja vijeća u Hrvatskoj i izvan nje, niti kako ona funkcioniraju. Samo jedna sudionica iznosi neke informacije o Dječjim vijećima izvan Hrvatske dok svi ostali kažu da im je to potpuna nepoznanica. Ta sudionica kaže: *Jedino znam za BiH jer tamo grad ima izbor da li želi Dječje vijeće, a u RH je to obvezno, barem mislim da je tako.*

Iz ovih rezultata nameće se zaključak da ipak, gotovo, polovica vijećnika ne zna za postojanje i način rada njihovih vršnjaka niti u zemlji niti inozemstvu. No, također je moguće zapaziti da su susreti Dječjih vijeća sigurno jedan od ključnih načina međusobnog upoznavanja i razmjene iskustava dječjih vijećnika te međusobnog informiranja i motiviranja na aktivnost. Zanimljivi su i neki drugi načini informiranja djece (tisk, sjednice). Ipak čudi što niti jedan od sugovornika, a vidjeli

smo na početku da su neki članovi Dječjih vijeća čak 5, 6 godina, nije čuo niti zna postoje li i kako funkcioniraju Dječja vijeća izvan Hrvatske. Čini se da se time otvorio još jedan prostor za djelovanje Dječjih vijećnika.

2. Znaju li sugovornici tko i kako izvještava o poštivanju prava djeteta u Hrvatskoj

Odgovori na ovo pitanje vrlo su raznoliki, osim što je dosta sugovornika (njih 18) reklo da ne znaju tko to radi. Ostali su imali svoja razmišljanja koja slijede u tekstu: *Dječja pravobraniteljica* (8); *Savez društva Naša djeca* (4), *Netko tko je glavni pa ide van, idu na konferencije u svijet* (1); *Vjerojatno te susrete Dječjih vijeća dođe nadgledati netko tko je glavni u tom odboru Dječjeg gradskog vijeća* (1); *Ja mislim da su to gradovi, ovi kaj su prijatelji djece* (2); *Vlada* (3); *Neko ministarstvo* (3); *Ne znam, možda pitaju djecu* (1); *Pišu izvještaje* (1); *Predstavnik iz UN-a* (5), *netko od ambasadora*; *Socijalna služba i stručna služba škole i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa* (1); *UNICEF* (5); *Voditelji grupa* (2); *Udruge* (1); *Gradonačelnik* (1); *Ravnatelj škole* (1), *Mi djeca* (2), *Caritas* (1), *Crveni križ* (1). Odgovor jedne sugovornice iz fokusne skupine mlađih sudionika glasi: *Mislim da Odbor za prava djeteta UN-a daje svoje mišljenje o poštivanju prava djeteta u Hrvatskoj nakon što dobiju izvještaj od naše Vlade. Mislim da našoj Vladi prije toga Pravobraniteljica za djecu, razna ministarstva, a i sama djeca pošalju ono što misle koliko se prava poštuju. Mislim da je tak, ali nisam sigurna.*

Bilo je, nerijetko, i odgovora poput *znam, gledali smo na tv, učili smo o tome u vrtiću i sl.*, no bez pojašnjenja, pa nije moguće sa sigurnošću reći znaju li djeca nešto o tome ili ne. Također, većina sugovornika, koji su izjavili da im to nije poznato, napomenuli su i da bi voljeli to saznati.

Evo još jedno područje za informiranje i edukaciju, ali i korištenje nekih od odgovora kao ideja za rad.

3. Kako sugovornici vide sebe u budućnosti s obzirom na sadašnju ulogu koju imaju u Dječjem vijeću (hoće li to što su sada članovi Dječjeg vijeća imati utjecaja na njihov život u budućnosti i ako da kako)

Budući da je riječ o odgovorima koji su specifični i nose određenu poruku, bit će prikazano kodiranje u tablici koja slijedi. No, treba spomenuti da je nekoliko sugovornika reklo da ne zna ili da o tome nisu razmišljali (njih 4).

Tablica 11 – Utjecaj sadašnje uloge dječjeg vijećnika na budućnost sudionika

Jedinice kodiranja	Kodovi	Kategorije
<i>Neki nas već sada smatraju pametnjima; Naučili smo komunicirati s ljudima; Stekli smo iskustvo, bili na radiju, tv, oslobođili se treme, to će nam dobro doći u životu; Ozbiljniji smo; Imat će sigurno jer smo kroz predavanja drugima stekli određena iskustva, naučili smo pričati, predavati; Više razmišljamo o stvarima o kojima prije nismo, koristiti će nam to; Saznat ću sve o pravima djece i tako moći u budućnosti promijeniti neke stvari, tad će valjda neki moj prijedlog prihvatiti; Mislim da neću imati nikakav visoki položaj; Ako ću imati funkciju u Gradskom vijeću sigurno ću uvažavati prijedloge budućih naraštaja Dječjih vijeća; Sigurno ću slušati dječje prijedloge, poštovati svačije mišljenje, posebno dječje koje se mnogo puta ne shvaća; Ako se budem bavio politikom, to će mi pomoći u razmatranju situacija i pomaganju drugima; Možda postanemo političari; Pomoći će mi u budućnosti da znam izraziti svoje mišljenje; Pomoći će mi da bolje shvatim djecu i zauzmem se za njihova mišljenja; Ak' se sad naučiš iznositi svoje mišljenje, riješiš se straha od javnog nastupa, ak' sad vidiš kaj muči djecu, onda ti je, kad budeš odrasli, puno lakše razgovarati na poslu, govoriti pred nekakvim ljudima, možeš se uključiti u nekakve udruge...; Bude imalo jer uvijek mogu volontirat, a i shvaćal budem djecu bolje..; Bude jer ak' sad imaš neki cilj da nekaj postigneš kaj ti misliš, onda</i>	Koristi / dobici: Razlika što su pametniji od drugih Dobitak - naučili komunicirati -stekli sigurnost i iskustvo Razlika – ozbiljniji Stekli neke vještine Stekli znanja Senzibilizacija za poštovanje prava djece u budućnosti Senzibilizacija za različitost mišljenja Senzibilizacija za bavljenje politikom u budućnosti Sigurnost u sebe Svakako će utjecati Svijest o mogućnosti	Razlike u odnosu na vršnjake Dobici i koristi u znanjima, vještinama, samopouzdanju Razvoj osobnosti Senzibilizacija za uvažavanje i razumijevanje drugih

<i>vjerojatno budeš u budućnosti isto; Stekla budem neko samopouzdanje i to onda bude utjecalo u dalnjem životu; Možda budem netko važan; Pruža mi osjećaj važnosti i kada ćemo mi biti roditelji više ćemo cijeniti mišljenje naše djece; Hoće i to sigurno, potaknut će me da uvijek izražavam svoje mišljenje i da se ne sramim izreći ga i da razvijem komunikacijske sposobnosti; Moje članstvo može imati samo pozitivan utjecaj na moju budućnost; Pozitivno iskustvo; Mislim da, to će nam biti neka značajka u životu jer smo se borili za dječja prava; Voljela bih da utječe jer je lijepo pomagati, ali i donositi važne odluke; U budućnosti želim sudjelovati u životu svoje sredine, ne želim biti samo promatrač, želim biti aktivna, a DV će mi u tome pomoći; Želim u budućnosti i ja odlučivati o životu svoje sredine; Želim biti aktivna građanin, zalagat će se za dobre ideje; Već sam sada dosta toga naučila; To neće utjecati na zanimanje, ali hoće na razmišljanje; Politika me ne zanima, ali uvijek će pomagati;</i>	ostvarenja svojih ciljeva Osjećaj važnosti Bolje razumijevanje vlastite djece u budućnosti Hrabrost, samopouzdanje, samopoštovanje Komunikacijske vještina Pozitivan utjecaj Biti aktivna u budućnosti u gradu	Orijentacija na bavljenje politikom Pozitivno iskustvo za budući život Aktivan i zainteresiran građanin u budućnosti Doživljaj važnosti i samopouzdanja

Zaista su brojni odgovori, koje sugovornici u razgovoru iznose kao dobitke, koristi, prednosti od njihovog angažmana u Dječjem vijeću, a koje prepoznaju da bi mogli pozitivno utjecati na njihov (privatni ili profesionalni) život u budućnosti. Najviše dobiti prepoznaju u odnosu na razvoj vlastite osobnosti i identiteta. Od znanja, vještina do razvoja osobnosti u smjeru samopouzdanja, samopoštovanja, razumijevanja i poštovanja drugih do želje za aktivnim sudjelovanjem u budućem životu, posebno u okviru zajednice u kojoj žive. Kako to često i sami navode, nisu o tome razmišljali dok se nisu uključili u rad Dječjeg vijeća. Neki od sugovornika, iako ne navode konkretnе dobiti, iznose da je riječ u svakom slučaju o vrlo pozitivnom iskustvu i utjecaju na njihov život u budućnosti.

Nekoliko mlađih sudionika navodi da to neće imati utjecaja na njihovu budućnost jer ne žele biti političari (baviti se politikom), što ukazuje na smjer njihova razmišljanja i doživljavanja Dječjih vijeća.

Odgovori sudionika na ovo pitanje posebno vesele jer je riječ o pozitivnim utjecajima koje sama djeca prepoznaju, koji su „opipljivi“ i razvijaju se u relativno kratkom vremenu. Stoga su ove poruke djece poticaj za ustrajanje u aktivnostima participacije djece, kao i na zalaganju za uključivanjem što više djece kroz osobno sudjelovanje u pojedinim aktivnostima. Evo još nekoliko razmišljanja sudionika na ovu temu (mlađe skupine): *To će biti vrlo značajno u našoj budućnosti jer ćemo biti iskusniji i znati puno više i imat ćemo saznanja za bolji i kvalitetniji život, upoznat ćemo mnoge ljudi koji pokušavaju kao i mi, upoznat ćemo mnoge slične nama jer zajedno možemo postići više ili Imat će utjecaja na moju budućnost jer ćemo imati bolji život, ovdje učimo kako slušati jedni druge, kako pomoći, biti bolji jedni prema drugima i kako postići postavljeni cilj.*

4. Poruke sugovornika za drugu djecu / Dječja vijeća i za odrasle

Odgovori sudionika na ovo pitanje dobrim se dijelom podudaraju s njihovim odgovorima na nekoliko ključnih pitanja o sudjelovanju djece, uvažavanju njihovog mišljenja, ravноправnosti s odraslima i dr. Odgovori na pitanje bit će predstavljeni tabelarno prema tome kome se obraćaju (tablica 12).

Tablica 12– Poruke djece

Poruke djeci	Poruke odraslima
<i>Da budu uporni.</i> <i>Neka iskažu svoje prijedloge i pokušaju uvjeriti odrasle da su ti prijedlozi važni.</i> <i>Neka raspravljaju o prijedlozima.</i> <i>Potrudite se da vas odrasli razumiju.</i> <i>Ne mojte biti pasivni.</i> <i>Pritisnite odrasle da vas više slušaju.</i> <i>Mi kao djeca bismo trebali znati svoja prava</i> <i>Pokušajte saznati što više svojih prava jer će vam život biti puno lakši.</i>	<i>Da slušaju djecu i pomažu im.</i> <i>Neka ne zaborave da su jednom i oni bili djeca.</i> <i>Svatko ima svoje mišljenje i zbog toga smo različiti.</i> <i>Da se više brinu za dobrobit drugih, a ne samo za sebe.</i> <i>Čujte i naš glas.</i> <i>Dječja prava bi trebali znati i roditelji.</i> <i>Mogli bi još više uvažavati mišljenja djece.</i>

<i>Djeca nemaju samo prava nego i obveze.</i> <i>Rad u DV je zanimljiv i koristan.</i> <i>Ako ne kažete što želite ili što ne valja, sve će ostati kako je i bit ćete nezadovoljni.</i> <i>Ako doneсemo neku odluku trebamo je provesti, a ne odustati.</i> <i>Da slušaju roditelje.</i> <i>Da se uključe u sve u kaj se mogu uključiti i da bez straha vele svoje mišljenje.</i> <i>Da puste glas, da ih se čuje i da se ne osjećaju umanjeno u svijetu.</i> <i>Moraju biti otvorena i sve govoriti.</i> <i>Djeca imaju pravo biti djeca, čovječanstvo duguje djetetu najbolje što ima.</i> <i>Zajedno možemo više.</i> <i>Jakim radom možete sve postići.</i> <i>Budite ono što jeste i uvijek recite ono što mislite.</i> <i>Da svakog poštujemo i prihvativamo kakav je.</i> <i>Da budu složni.</i> <i>Ponašajmo se prema drugima onako kako želimo da se drugi ponašaju prema nama.</i> <i>Da pomažu jedni drugima.</i> <i>Da se ne smatraju manje vrijednima ako ih netko neće poslušati.</i> <i>Svi jednako vrijede i djeca se ne trebaju bojati odraslih.</i>	<i>Trebamo surađivati i pomagati jedni drugima.</i> <i>U DV učimo kako se odgovorno ponašati, neki odrasli bi isto to trebali učiti.</i> <i>Da ne trebaju djeci dati preveliku slobodu.</i> <i>Da djecu ne shvaćaju olako.</i> <i>Da uvijek nadu vremena i da saslušaju djecu.</i> <i>Kao što djeca trebaju čuti i slušati odrasle, tako i odrasli trebaju čuti i slušati djecu.</i>

Neki od odgovora više su usmjereni na poticanje djece na veći angažman, a drugi na način prezentacije i provedbe svojih ideja. Pritom jedni govore o boljoj pripremi, o razumijevanju, upornosti, a neki i o određenim „pritiscima“ na odrasle. Također, neke od poruka djeci idu na ohrabrvanje i podršku, posebno kroz prava djece.

Najizraženije poruke sugovornika, namijenjene odraslima, govore o nužnosti slušanja i uvažavanja djece. Kao što je već rečeno, ove se poruke značajno podudaraju s već naprijed, u ključnom dijelu razgovora, elaboriranim temama.

5. *Imaju li sugovornici još nešto reći na ovu temu, a o čemu do sada nije bilo razgovora*

Ovu mogućnost iskoristio je manji broj sugovornika, a kako je riječ o različitim temama, sve će biti navedene u tekstu koji slijedi:

- *Zaključila sam to nakon što smo o tome govorili da jedan susret Dječjih vijeća godišnje nije dosta. To je premalo da steknemo iskustva jer ja, na primjer, uopće ne znam šta rade oni u Opatiji ili ne znam gdje. Mislim da je jednostavno premalo tih razmjena iskustava.*
- *Mnogi govore o pravima, a malo o obvezama. Uvijek moramo imati na umu obvezе.*
- *Moramo davati, a ne samo tražiti i primati.*
- *Dječja prava su tu s razlogom, nisu za ukras i svi bi se trebali bolje angažirati oko dječjih prava.*
- *Volio bih da se više razgovara o okolišu i našem pravu na čist okoliš. O ekologiji.*
- *Da li djeca misle da imaju prevelika prava danas? Jer neki svoja prava iskorištavaju.*
- *Možda o tome kakvi su odnosi nastavnika i djece.*
- *Odnos djece međusobno i odnos djece prema okolišu.*
- *Nasilje među djecom.*

Navedene odgovore ne treba posebno komentirati, ali ih treba pokušati iskoristiti u dalnjem radu. Ipak, treba reći da se i ovdje, kao i već nekoliko puta ranije, pojavila i tema *obveza djece*, a ne samo njihovih prava. Sigurno je i to tema za daljnje bavljenje s djecom i radom Dječjih vijeća.

Zajedničko pitanje za cijelu skupinu:

Na kojim su aktivnostima / pitanjima sudionici razgovora radili u zadnju godinu dana i s kakvim rezultatima te kako te rezultate vide oni sami, druga djeca i odrasli u zajednici. I kakav je bio proces sudjelovanja s odraslima u predlaganju i donošenju odluka da se te aktivnosti provedu.

Odgovori sudionika i ovdje se razlikuju. Također, većinom su iznijeli aktivnosti / projekte na kojima su radili, dok se manji dio njih reflektirao na to kako su surađivali i kako drugi vide te njihove aktivnosti i rezultate. Neki iznose da u prošlim godinu dana nisu imali aktivnosti na razini Dječjeg vijeća, već samo na razini škole te se nadaju da će se ove školske godine to promijeniti ili da su tek započeli s radom, pa još nisu imali konkretnih aktivnosti.

No, budući da u odgovorima na ovo pitanje ima različitih poruka, rezultati će biti predstavljeni tabelarno (tablica 13).

Tablica 13 – Aktivnosti sudionika u Dječjim vijećima u posljednju godinu dana i reakcije drugih na te aktivnosti

Jedinice kodiranja	Kodovi	Kategorije
<i>Radili smo na dječjim pravima, snimili film, radimo kazališnu predstavu, posjetili gradonačelnika, bili na radiju, tv, radimo na prevenciji.</i>	Promocija dječjih prava kroz brojne konkretne aktivnosti	Konkretni projekti i aktivnosti
<i>Imali smo parlaonice, izradili plakate, došla su djeca iz svih škola, raspravljala, donijela zaključke – to je primjer potpuno realiziranog projekta.</i>	Zadovoljstvo sudionika postignutim rezultatima	Reakcija djece i građana zajednice na aktivnosti DV (ili odnos prema..)
<i>Napravili smo projekt vezano uz težinu školske torbe, vagali, donijeli smjernice da se težina smanji.</i>	Samokritičnost Načini izvedbe: anketiranje, snimanje, parlaonice, pisma, plakati, prikupljanje pomoći, vaganje (torbi), promatranje zbivanja u zajednici, istupanje na radiju, tv, donošenje deklaracije....	Zadovoljstvo djece suradnjom s odraslima
<i>Uočili smo da se energija troši bespotrebno, previše svjetiljki oko parkirališta, svjetlost je smanjena.</i>	Nedovoljan interes i priznanje od strane odraslih u obitelji i gradu	Vijećnici u doživljaju druge djece
<i>Prikupili podatke o aktivnostima djece u slobodno vrijeme, letkom informirali roditelje gdje djeca mogu korisno provoditi slobodno vrijeme.</i>	Doživljaj prepoznatljivosti rezultata u zajednici	Odnos vijećnika prema svom radu i rezultatima
<i>Donijeli smo deklaraciju o pravima i obvezama djece.</i>	Zadovoljstvo sumještana	
<i>Slikali smo divlja odlagališta otpada, uočili da ništa nije prilagođeno invalidnim osobama, uočili nedostatak parkirališnih mjesta u centru.</i>		
<i>Provođenje akcije učenik – učeniku (pomoći u učenju).</i>		

<i>Istraživanje o padu nataliteta u našoj općini, uzrocima i posljedicama, o nasilju među vršnjacima, ovisnosti i problemima djece koja nas okružuju, dobili smo tražene semafore.</i> <i>Projekt Darujmo srcem i izmamimo osmijeh na lice, velik projekt za pomoć siromašnoj djeci, dobili priznanje za naj-projekt DVH, rezultati su odlični.</i> <i>Projekt Poboljšajmo parkove u gardu, humanitarne karaoke, rezultati su odlični.</i> <i>Ljetna razbibriga u parku postigla visoku zainteresiranost građana.</i> <i>Za sigurnu igru, Moja priča i dr.</i> <i>Kako pomoći siromašnima, pomogli smo djeci u gradu poboljšati prava. Mogli smo i bolje.</i> <i>Radili smo radio emisiju, sudjelovali u projektu s udrugom, imali radionice, prijem kod gradonačelnika, prezentirali naš rad u Gradu, naši su rezultati pozitivni.</i> <i>Tek smo ove godine počeli, došli do novih spoznaja i zaključaka, dobili nove ideje za uključivanje drugih u rješavanje problema;</i> <i>Caritas i CZOO, družili se s djecom i pomagali im, pomagali djeci u udomiteljstvu, bila je radionica o bulingu i dramska igra.</i> <i>Tjedan zdrave prehrabe; uređenje centra; rasprava o dječjim pravima.</i> <i>Odrasli ne doživljavaju naše rezultate, u školi nas više slušaju nego vani, a roditelji ne slušaju dovoljno o našim aktivnostima, njima su u školi bitne samo ocjene; Druga djeca i dio odraslih se uključio u raspravu; Druga djeca i odrasli vide to kao još jedan doprinos gradu; Svi su čuli za taj projekt i sudjelovali su i mislim da se to svima sviđalo i da je bilo korisno; Svi su mogli sudjelovati i mislim da se svima to jako sviđalo, roditelji, odrasli su zadovoljni; Djeca i odrasli su aktivnost dobro prihvatili; Roditelji su nas pohvalili, a vršnjaci niti ne znaju baš o tome.</i>	Roditelji više zainteresirani nego vršnjaci Prepoznavanje prednosti dobre suradnje s odraslima Doživljaj podrške od strane odraslih Nepovjerenje prema obećanjima odraslih Ambivalentne poruke odraslih Neprihvaćenost od vršnjaka Nezainteresiranost vršnjaka za njihove aktivnosti Konkretan rad na aktivnostima doprinosi dobrom osjećaju sudionika Zadovoljstvo rezultatima vlastitog rada	

<i>Suradnja s odraslima bi mogla biti bolja, neki odrasli žele pomoći, lijepo je raditi s odraslima koji nas slušaju; Dobro smo surađivali s gradonačelnikom, a u školi s učiteljima, nismo imali problema u kontaktima s odraslima, podržavali su nas; zadovoljni smo suradnjom s odraslima jer se nisu oglušili da trebaju popraviti nedostatke koje smo uočili; Obećanje ludom radovanje; Odrasli su podržali naš rad, ali smo kasnije čuli da se to nekim vodećim ljudima u gradu nije sviđalo i misle da je to iskorištavanje djece i da se djecu uči politici.</i> <i>Drugi učenici često ne slušaju, misle da se izvlačimo s nastave, ljubomorni su i misle da se pravimo važni.</i> <i>Dobro smo se osjećali kad smo bili izabrani da nešto radimo; Rezultati su dobri, odlični, a to znači da smo uspjeli u onom kaj smo ciljali; I mi smo se dobro proveli.</i>		

Izuzetno brojne i zanimljive teme, aktivnosti, načini i rezultati provedbe koje nije potrebno posebno komentirati.

Zaključno

Participacija djece je, kako ovi rezultati pokazuju, nešto što je izuzetno dobro i važno za samu djecu, za odrasle, za cijelu zajednicu, sada i u budućnosti. A sve su to „rekla“ sama djeca, sudionici ovog istraživanja. No, da to nije jednostavan zadatak, da zahtijeva puno truda svih uključenih, ali i više međusobnog uvažavanja i razumijevanja, također proizlazi iz prikazanih rezultata. Kako je moguće još bolje raditi, sudionici poručuju i djeci i odraslima, odnosno, i sebi samima. Ali da je već puno učinjeno, kako konkretnih projekata i aktivnosti, tako i posrednih dobitaka za uključenu djecu, ali i cijelu zajednicu, također pokazuju rezultati ovog istraživanja.

Kroz ovo izvješće ukazano je i na neka područja / teme (primjerice, treba li točno definirati način izbora djece u Dječja vijeća; što učiniti s nedovoljnom informiranosti sve djece u školi i zajednici o postojanju i radu Dječjih vijeća; pitanje ravnopravnosti sudjelovanja odraslih i djece u odlučivanju i načina komunikacije u tom procesu; problem nedovoljnog poznavanja rada Dječjih vijeća u RH i vani i sl.) koje bi trebalo ponovno

prodiskutirati i provjeriti s djecom jer, kako to obično biva, odgovori otvaraju i neka nova pitanja.

Rezultati ukazuju i na različitu praksu funkcioniranja pojedinih Dječjih vijeća, i to kroz više aspekata: od načina izbora djece u Dječja vijeća, preko dužine angažmana u vijeću, načina konkretnog rada, vrste i razine suradnje s odgovornima u gradu, želje odraslih da uvaže i razumiju djecu te im daju podršku ili zajednički rade na projektima, pa sve do konkretnih rezultata i načina njihove prezentacije, informiranja i participacije ostale djece i građana u tome.

Integrirana poruka djece mogla bi glasiti: „Svi biste trebali imati više povjerenja u djecu!“ Djeca žele i mogu biti sudionici u svemu što se u njihovoj zajednici tiče same djece! Pružite im priliku da to pokažu, podržite ih! Pomozite im kada vam se obrate! Raditi zajedno s djecom!

Posla je, nedvojbeno, i dalje puno, ali iz ovih rezultata proizlazi da su Dječja vijeća u Hrvatskoj na dobrom putu.

3.2. REFLEKSIJE ČLANOVA DJEČJIH VIJEĆA NA REZULTATE ISTRAŽIVANJA

Suglasnost za korištenje i objavu rezultata

Kao što je navedeno ranije u tekstu, rezultati obrade fokusnih grupa, predstavljeni su dječjim vijećnicima na Sedmom susretu Dječjih vijeća Hrvatske koji je održan 12. studenog 2011. godine u Prelogu. Susretu je prisustvovalo oko 120 djece iz 20 gradova i općina u kojima djeluju Dječja vijeća. Od ukupnog broja djece većina njih sudjelovala je u razgovorima u fokusnim skupinama, no to nije slučaj za svu djecu. Djeca su sudjelovala u radu na rezultatima, neovisno o tome jesu su li (ili ne) sudjelovali u fokusnim skupinama.

Sva djeca, koja su sudjelovala u radu malih skupina dala su svoju suglasnost za daljnje korištenje i objavu rezultata te korištenje citata. Neki dječji vijećni misle kako je dobar način predstavljanja rezultata drugoj djeci upravo onaj na koji su njima predstavljeni rezultati (*bez puno riječi sve reći*). Jedna od sudionica napomenula je kako je važno prilikom predstavljanja rezultata voditi računa o dobi djece te sukladno tome prilagoditi način izlaganja (dati dodatna pojašnjenja i sl.).

Osvrt djece na pojedine teme (rad u malim skupinama)¹¹

Način izbora u Dječje vijeće

Jednako kao što je i pokazala analiza odgovora iz fokus skupina i tijekom rada u malim skupinama potvrdilo se kako dječji vijećnici imaju različita iskustva načina izbora u Dječje vijeće (neki su izabrani glasanjem svojih vršnjaka, a neki su se u Dječje vijeće uključili na prijedlog odraslih iz škole: razrednika, stručnih suradnika).

Djeca, također, predlažu različite načine biranja dječjih vijećnika: neki smatraju da je dobro da odrasli predlažu djecu, budući da ih oni dobro poznaju (*Najbolje da bira nastavnik jer najbolje poznaje učenike, a ostali učenici te izbore i samo vijeće ne shvaćaju ozbiljno, nego biraju po prijateljstvu.*), dok neki smatraju kako je bolji način da se dijete samo kandidira, a ostali učenici ga biraju na izborima u školi (*Na temelju učenikovih odgovora, ostali učenici biraju buduće vijećnike*). Zaključak iz jedne od radnih skupina u vezi načina izbora u dječje vijeće glasi: *najbolje i „najdemokratskije“ da odrasli ne sudjeluju u izboru vijećnika, da se svu djecu treba upoznati s Dječjim vijećem, da svi moraju imati pravo kandidirati se, da se glasanjem izabere najbolji plan / program koji će sastaviti svaki kandidat bez da se zna tko je autor. Odrasli da samo nadgledaju.*

Djeca nisu suglasna ni oko toga bi li trebala postojati jedinstvena procedura biranja u svim Dječjim vijećima u Hrvatskoj: neki smatraju kako bi to bilo dobro, a drugi govore kako: *Svakako treba postojati različita procedura izbora, jer su sva djeca i škole drugačije.*

Važno je istaknuti još neke poruke djece, a koje se odnose na pravednost izbora (*Sadašnji izbori nisu svugdje pravedni*) te na predlaganje učenika za Dječje vijeće od strane učitelja (*Najprije da ih se upita žele li uopće u tome sudjelovati, dakle, bez prisiljavanja*).

Koliko druga djeca znaju o Dječjem vijeću?

U odnosu na ovu temu djeca u obje male skupine poručuju slično: većina njihovih vršnjaka nije upoznata s radom Dječjih vijeća, te djeca procjenjuju kako nisu ni zainteresirani za to. Razloge nezainteresiranosti

¹¹ Prijepis pojedinačnih komentara djece, jednako kao i prijepis plakata koje su djeca izradila u malim skupinama nalazi se u Prilogu 5.

svojih vršnjaka djeca vide u: krivoj percepciji rada Dječjih vijeća (*Misle da se u Dječjem gradskom vijeću samo zezaju učenici, da ne donose prave odluke, da se samo sastaju*), vjerovanju kako Dječja vijeća nemaju utjecaja (*Misle da Dječje vijeće nema važan utjecaj! Uvjereni su da im to neće pomoći.; Smatraju da nema koristi od toga, da je to gubljenje vremena*). Dio razloga za nezainteresiranost i neinformiranost vršnjaka, djeca vide i u tome što Dječje vijeće „*nije tako popularno*“, odnosno „*misle da je dosadno, žele raditi nešto gdje ima više zabave*“.

U onim sredinama gdje Dječja vijeća imaju dulju tradiciju djelovanja i puno aktivnosti, vijećnici procjenjuju kako djeca više znaju o radu Dječjeg vijeća (*90% njih zna jer imamo puno projekata, puno smo u novinama, imamo humanitarne projekte*). Jedan dio razloga za neinformiranost svojih vršnjaka djeca vežu i uz odrasle te smatraju kako ni odrasli nisu informirani o radu Dječjih vijeća (*Ni sami nastavnici nisu o tome informirani*).

Mogućnosti za povećanje informiranosti druge djece o aktivnostima dječjih vijeća, djeca vide u većoj aktivaciji samih dječjih vijećnika te boljim oglašavanjem rada Dječjih vijeća (*na satu razrednog odjela treba vršnjacima pojasniti što se radi na dječjim vijećima; odlazak na lokalni radio gdje govorimo o našim projektima i aktivnostima; odvajanjem slobodnog sata na tjedan gdje će se drugi bolje informirati o Dječjim vijećima; novine i plakati, Facebook i Youtube, povezivanje Društva Naša djeca i Dječjih vijeća*).

U ovom kontekstu čini nam se važnim spomenuti i primjedbu nekih od vijećnika kako je potrebno pozornost usmjeriti i na sve učenike, a ne samo na one s dobrim ocjenama. (*Trebalo bi privući i učenike s lošijim ocjenama.*)

Ravnopravnost sudjelovanja (djeca-odrasli)

U odnosu na ravnopravnost sudjelovanja djeca-odrasli, dječji vijećnici, podudarno kao i u analizi odgovora iz fokusnih skupina, smatraju kako djeca i odrasli nisu ravnopravni, ali kako bi to trebali biti u nekim situacijama (*Trebali bi biti ravnopravni u nekim odlukama, ali u nekim odrasli trebaju presuditi, a u nekim djeca.; Postoje stvari koje se ne tiču djece.; Djeca nisu ravnopravna s odraslima, ali bi trebali biti u određenim situacijama.*). Posebno naglašavaju da je važno da se omogući sudjelovanje djece u onim pitanjima koja se odnose izravno na njih: *Naš glas za sve što je važno za djecu!* Dječji vijećnici su ujedno i kritični prema dječjem sudjelovanju (*Da djeca sama odlučuju brzo bi potrošila*

novac.), no smatraju kako je važno da se sluša glas djece s povjerenjem. (*Pitati uvijek djecu. S većim povjerenjem-iskrenošću, čineći dobro...)*

Kroz neke od komentara djece u malim skupinama vidljiv je i doživljaj negativnog odnosa odraslih prema sudjelovanju djece: *Odrasli misle da su djeca neiskusna i neodgovorna.; Naši prijedlozi se slušaju, ali se često odluke donose na osnovu mišljenja odraslih.; Odrasli negiraju mišljenje djece jer misle da ih djeca nisu dostojna.*

Djeca navode i neke prednosti dječje perspektive zbog čega je važno osigurati sudjelovanje djece (*Djeca najviše vide kako bi grad trebao biti, dobro uviđaju probleme koji muče djecu.; Djeca najbolje znaju svoje potrebe i kako ih zadovoljiti.*), ali i prednosti perspektive i sudjelovanja odraslih. (*Odrasli su pametniji, zreliji, mudriji, imaju više iskustva.; Odrasli imaju više iskustva, raspolažu novcem, realiziraju ideje djece.*)

No, jedinstvena poruka koju daju dječji vijećnici je ta da **djeca i odrasli trebaju raditi zajedno te se u tom smislu nadopunjavati:** *Djeca nisu ravnopravna s odraslima, ali bi trebala biti u određenim situacijama. Odrasli nisu pametniji, ali imaju više iskustva. Odrasli lakše odlučuju, ali djeca kvalitetnije i maštovitije odrađuju. Odrasli bi se trebali staviti u položaj djece, kad mi već ne možemo u njihov.; Oni bi trebali učiti djecu, ali i učiti od djece.; Potrebni su nam i djeca i odrasli.; Lijep razgovor, slušanje, uvažavanje mišljenja.; Prvo pitati djecu!; Veće povjerenje, biti iskren, čineći dobro.*

Problemi u sudjelovanju djece

Probleme nesudjelovanja djece u odlučivanju, uključujući i rad Dječjih vijeća, djeca koja su radila u malim skupinama na ovu temu, pripisuju neuvažavanju i strahu od odbijanja, kako od strane vršnjaka tako i od strane odraslih (*strah od odbijanja, neodobravanje vršnjaka, neuvažavanje mišljenja, ruganje, osjećaj neugode; boje se isključenosti i predrasuda, misle da ih odrasli i vršnjaci neće ozbiljno shvatiti i uvažiti, boje se da njihova mišljenja neće biti važna; neuvažavanje dječjih odluka kod odraslih.*).

Dječji vijećnici vjeruju kako se veće sudjelovanje djece može osigurati edukacijom samih dječjih vijećnika (*učiti se komunikacijskim vještinama; priprema pri izlaganju bitnih stvari uz pomoć voditelja*), druge djece (*educirati djecu da imaju pravo odlučivati; da se djeca uče ozbiljnosti, odgovornosti pri odlučivanju*), ali i odraslih (*djeca ih poučavaju o svojim potrebama kroz radionice za odrasle u kojima su djeca predavači*). Također naglašavaju kako im je potrebna podrška, osjećaj

korisnosti, zabavni sadržaji, dobivanje informacija o radu drugih Dječjih vijeća, predstavljanje njihovih postignuća itd.

Jedna od malih skupina izradila je i savjete za odrasle i djecu (pričaz u tablici ispod):

Tablica 14 – Savjeti za odrasle i djecu

SAVJETI ZA ODRASLE	SAVJETI ZA DJECU
slušajte djecu poštujte njihov glas pitajte ih za prijedloge i probleme uvažite dječja mišljenja dopustite nam sudjelovati u odlukama koje se tiču nas djece	nikad ne odustajte budite uporni trud se na kraju ipak isplati ne budite povodljivi

Poznavanje rada drugih Dječjih vijeća

Dvije skupine dječjih vijećnika raspravljale su o temi poznavanja rada drugih Dječjih vijeća (u Hrvatskoj i izvan nje). I ovdje, kao i kroz analizu odgovora iz fokusnih skupina može se primijetiti kako su dječji vijećnici relativno slabo informirani o drugim Dječjim vijećima. (*Prije sam pretpostavljala da ima Dječjih vijeća izvan mojega grada, ali sada sam sigurna.*) Važno je istaknuti, da unatoč tome što je opća informiranost slaba, neka djeca relativno su dobro informirana o ostalim Dječjim vijećima. (*Znam da rade jako puno toga i ima puno radionica.; Znam da u Hrvatskoj postoji još drugih DV zbog susreta, a i s interneta i znam kako rade.*) Istovremeno, djeca procjenjuju kako im je poznavanje rada drugih Dječjih vijeća važno zbog razmjene iskustava i unapređivanja rada svog Vijeća (*Mislim da je važno, tako da prenosimo iskustva jedni na druge.; Važno je da znam kako funkcioniraju Dječja vijeća zato da mogu i sam primjenjivati to u Vijeću u kojem se nalazim.*), ali i zbog osjećaja povezanosti s drugim dječjim vijećnicima u Hrvatskoj. (*Važno mi je zato jer smo mi svi jedna skupina i moramo znati što se događa u toj našoj skupini.; Svi smo jedna velika obitelj, potičemo kreativnost, odlučujemo, družimo se.*) Spominje se i važnost Susreta Dječjih vijeća budući da je to prilika da se vijećnici upoznaju, razmjene iskustva i nauče nešto jedni od drugih. (*Znam za druga Dječja vijeća po njihovim susretima; Danas smo*

saznali puno toga: obnavljanje parkova, organiziranje humanitarnih akcija, sportska događanja, izrada likovnih radova, gradski sastanci...)

Slijede još neke ideje koje su dali dječji vijećnici, a koje mogu pridonijeti boljoj informiranosti i povezanosti: zajednički projekti, slanje pisama, elektroničke pošte, internetske stranice, Facebook, radionice, fokus skupine, zajednička ljetovanja, godišnje skupštine, zajedničke novine (*prijedlog imena novina: DGVRH - Dječja gradska vijeća Republike Hrvatske*). Prema mišljenju dječjih vijećnika, odgovornost za bolje informiranje, upoznavanje i povezivanje, leži podjednako i na djeci i na odraslima (voditeljima, Društvu Naša djeca te Savezu društava Naša djeca Hrvatske).

4. ZAKLJUČCI I SMJERNICE

Istraživanjem je dobivena bogata slika obilježja participacije djece vijećnika iz Dječjih vijeća u životu vlastite lokalne zajednice, koja je potom provjerena s djecom i nadopunjena. Dva zaključka moguće je formulirati kao važne poruke iz tako dobivene slike.

1. Iskustvo participacije u životu lokalne zajednice djeci je izuzetno važno, pozitivno i dobrodošlo

Na prethodnim stranicama izneseni su brojni podaci i izjave djece o tome zašto i koliko im je važno sudjelovanje u životu lokalne zajednice putem zastupanja vlastitog mišljenja i mišljenja druge djece. Iz tih je podataka, također, bilo moguće prepoznati da se djeca procjenjuju kompetentnom, naročito za „reprezentacijsku“ razinu svojih participacijskih zadatka. Drugim riječima, za iznošenje vlastitog mišljenja i zastupanje mišljenja i potreba druge djece. Nešto je drugačija situacija kad je u pitanju sudjelovanje u donošenju odluka koje se tiču dječjih prava, potreba i prijedloga na lokalnoj razini. Na toj razini participacije („razina odgovornosti“), prema procjenama djece vijećnika, ne samo da ih odrasli ne doživljavaju, dovoljno spremnima i kompetentnima, nego se tako i sami procjenjuju. Među brojnim razlozima koje su djeca iznijela za neprakticiranje ove razine participacije, posebno značajnima se čini pripremljenost i spremnost, s jedne strane same djece, a s druge strane predstavnika iz svijeta odraslih.

Ta skupina „kočnica“ dalnjem razvoju participacije djece u lokalnoj zajednici čini se naročito značajna u smislu definiranja smjernica za daljnji razvoj participacije. Kad su djeca u pitanju, to znači stvaranje uvjeta u „dječjim institucijama“ – primarno u školi, za pripremanje sve djece za

(pro)aktivniju ulogu u vlastitom životu i izgradnju za to potrebnih životnih / socijalnih vještina. Kad su odrasli u pitanju, radi se o spremnosti da se iz odnosa *prema* djeci prijeđe u odnos i suradnju *s* djecom. To je nemoguće bez spremnosti i svjesne odluke, a potom pripremanja i edukacije odraslih za takav vid suradnje i uvažavanja djece. U smislu podizanja spremnosti (i djece i odraslih) za prakticiranje ove razine participativnih prava djece u budućnosti djeca su dala puno prijedloga.

2. Dječja vijeća u Hrvatskoj razvijaju se na različite načine i tu je raznolikost moguće iskoristiti kao osnove dalnjeg razvoja sudjelovanja djece

Dječja vijeća kao „institucije“ u kojima i kroz koje je djeci omogućeno sudjelovati u životu lokalne zajednice na način prakticiranja svojih prava i zadovoljenja svojih potreba pobliže su opisana iz perspektive same djece. Djeca su ukazala na cijeli niz pozitivnih i poželjnih obilježja, kao i na rezultate postojećih Vijeća te dala brojne prijedloge za unapređenje njihovog načina rada i međusobnog umrežavanja kako bi za taj razvoj koristili zajedničku energiju. Rezultati su, također, pokazali da Dječja vijeća kao jedan oblik organizirane aktivnosti s djecom za prakticiranje participativnih prava djece trebaju, s jedne strane širu bazu za participaciju pripremljene djece, a s druge strane, trebaju „participativnije strategije“ povezivanja dječjih vijećnika s djecom koju predstavljaju, odnosno bolje umrežavanje Dječjih vijeća međusobno po raznim kriterijima i na različite načine. Govoreći o tome, djeca su davala prikladne i specifične prijedloge.

U odnosu na funkciju Dječjih vijeća u razvoju participativnih prava djece posebno značajnim nam se čini način izbora djece na funkciju vijećnika. Naime, pokazalo se da postojeći način izbora dječjih vijećnika, ma kako raznolik i „demokratičan“ bio ima jedan zajednički temelj, a to je obrazovna izvrsnost djece vijećnika. Uzimajući u obzir prijedloge djece, na toj važnoj identitetskoj odrednici Dječjih vijeća potrebno je raditi zajedno s djecom (participativno). Slijedeći, kako postojeća iskustva, naročito, uspješnih Dječjih vijeća, tako i ideju uključivanja u ulogu vijećnika predstavnika različitih podskupina djece, taj je „izborni model“ moguće unaprijediti i bolje uskladiti s načelima participacije. Slijedom toga kao kriterij za izbor, uz obrazovno postignuće, nameću se i druga za život djece jednako važna obilježja dječje populacije (rodna pripadnost, dob, zdravlje, interesi i slobodno vrijeme, socijalno iskuljučena djeca, pripadnost drugim životno važnim skupinama, uvažavajući načelo jednakih mogućnosti za svu djecu).

I na kraju, usporedbom podataka dobivenih od voditelja i djece, članova Dječjih vijeća, o vrsti aktivnosti kojima se Dječja vijeća bave, vidljivo je da na činjeničnoj razini ti podaci imaju isti smjer i sadržaj, ali da mu djeca dodaju i svoju osobnu perspektivu i značenje. Na taj je način još jednom, neizravno, potvrđeno da su djeca dobri (objektivni) ali i vrlo specifični i, za teme koje se njih tiču, nezamjenljivi izvori podataka.

Slika 10 – Grafički prikaz zaključaka (plavom bojom prikazana je prva skupina zaključaka koja se odnosi na važnost participacije, a narančastom bojom označena je druga skupina zaključaka koja se odnosi na „participativnije strategije“ rada s djecom u Dječjim vijećima)

5. SAŽETAK REZULTATA- PRIKAZ NAMIJENJEN DJECI

Napomena: Slijedi opća priprema za predstavljanje rezultata djeci. Preporuča se voditeljima Dječjih vijeća i ostalim odraslima (stručnjacima) da s obzirom na specifična obilježja djece kojoj predstavljaju rezultate prilagode pripremu.

U okviru Dječjih vijeća, tijekom listopada i studenog 2011. godine, provedeno je istraživanje pod nazivom: „*Participacija djece u Dječjim vijećima u Hrvatskoj*“.

CILJ istraživanja: bio je čuti i prikupiti iskustva i mišljenja dječjih vijećnika o zastupanju djece i sudjelovanju u životu lokalne zajednice.

Istraživanje je provedeno kroz **razgovore s dječjim vijećnicima u fokusnim skupinama** koje su vodili njihovi voditelji/ mentorji. U fokusnim skupinama sudjelovalo je ukupno 95-ero dječjih vijećnika iz 15 gradova i općina: Čakovec, Čazma, Dubrovnik, Križ, Kutina, Nova Gradiška, Ogulin, Opatija, Pleternica, Prelog, Sisak, Tuhelj, Varaždin, Velika Gorica i Zabok.

Na temelju razgovora u fokusnim skupinama, svi odgovori djece su prepisani i analizirani, tj. **prepoznate su neke poruke i mišljenja koje su djeca izrekla**.

Svi rezultati su zatim **predstavljeni dječjim vijećnicima na Sedmom Susretu Dječjih vijeća u Prelogu**, gdje su djeca imala prilike nadodati neke komentare na rezultate, dati nove ideje i mišljenja te izraziti svoju suglasnost za objavljivanje i daljnje predstavljanje rezultata.

Rezultati koji slijede odnose se dakle, i na odgovore dječjih vijećnika u fokusnim skupinama i na osvrt dječjih vijećnika na rezultate tijekom Susreta u Prelogu.

Na koji su način djeca izabrana u Dječje vijeće?

- **Izabrani glasanjem** (u razredu, Dječjem forumu ili vijeću).
- **Izabrani bez glasanja** od strane nastavnika ili stručnjaka u školi (obično zbog dobrog ponašanja i ocjena).

Što je Dječje vijeće?

Dječje vijeće je mjesto na kojem se sastaju *predstavnici sve djece u gradu/općini, iznose svoja i mišljenja druge djece, raspravljaju i dogovaraju o problemima i prijedlozima djece, planiraju i sudjeluju u konkretnim aktivnostima te sudjeluju u gradskom/općinskom vijeću sa svojim idejama i prijedlozima.*

Znaju li druga djeca što je Dječje vijeće?

- Različita mišljenja - od toga da ne bi znali što je to Dječje vijeće, preko mišljenja da bi znali općenito, ali ne i konkretno čime se bavi, do toga da neki znaju, ali ne svi.
- **nedovoljan interes druge djece**
- **nedovoljna informiranost druge djece**

Što znači imati pravo iznijeti svoje mišljenje i sudjelovati u donošenju odluka u svojoj zajednici?

- **Imati vlastito mišljenje** koje se može razlikovati od mišljenja odraslih.
- **Pravo i sloboda iznošenje vlastitog mišljenja** s ciljem da se život za djecu u gradu/općini poboljša.
- **Moć da se zajedno s odraslima donose odluke** - svojima aktivnostima i prijedlozima utjecati na donošenje odluka.
- **Doživljaj vlastite važnosti, odgovornosti i ponosa**

Je li važno da djeca sudjeluju u donošenju odluka?

- **Svi** odgovorili da je **važno ili jako važno da djeca sudjeluju u donošenju odluka zajedno s odraslima.**
- Važnost upoznavanja i razumijevanja dječje perspektive od strane odraslih.
- **Djeca vjeruju da sama najbolje znaju koje su njihove potrebe i koji su to problemi s kojima se suočavaju.**

Jesu li djeca ravnopravna s odraslima u predlaganju i donošenju odluka?

JESU

Djeca i odrasli ravnopravni su u odlučivanju, ALI samo o odlukama koje se tiču djece.

NISU

Djeca manje zrela, manje odgovorna, imaju manje iskustva i znanja.

Odrasli djecu doživljavaju manje zrelom, manje pametnom i sl..

- Djeca mogu i trebala bi biti ravnopravna s odraslima, ali nisu.
- Djeca izražavaju sumnju kada je riječ o ravnopravnosti s odraslima u donošenju odluka.

Koliko odrasli uvažavaju mišljenje djece?

- Odgovori i iskustva sudionika različiti, ovisno o konkretnoj situaciji u zajednici u kojoj djeluju (koliko dugo DV djeluje u gradu/općini; ovisno o aktualnoj situaciji u gradu/općini).
- Većina odgovora negativna u odnosu na uvažavanje sugovornika od strane odraslih u njihovoj zajednici ili pak djelomično pozitivna.
- Mišljenje se više uvažava kada nastupaju kao Vijeće, a manje kao pojedinci.
- Mišljenja uvažavaju *ako su ozbiljna, ako ga dobro objasne*.
- Razlozi za neuvažavanje mišljenja - odrasli misle da su nezreli, premali, ne shvaćaju ih ozbiljno, čak im i ne vjeruju ponekad, misle da previše maštaju itd.

Koliko odrasli uvažavaju mišljenje djece?

- **Prihvatanje prijedloga** djece dovodi do **pozitivnih emocija**: sreća, veselje, ponos.
- **Osjećaj važnosti i potrebe da ubuduće još više rade**.
- **Kako znati da te odrasli uvažavaju**: kad nas slušaju, postavljaju pitanja, pokazuju interes, trude se oko realizacije prijedloga.

Sposobnost i spremnost djece za zadatke dječjih vijećnika

- **Svi sudionici pozitivno odgovorili**.
- Djeca navode i **neke svoje osobine i prednosti za koje vjeruju da ih čine sposobnima za ulogu dječjih vijećnika**: *odlučnost, hrabrost, odgovornost, komunikativnost, dobar govornik, znam saslušati druge i uvažiti njihovo mišljenje, sklonost zajedničkom radu*.
- Uz vlastitu spremnost **očekuju i pomoći odraslih ili drugih članova Vijeća**.
- **Važno iskustvo u DV** - oni koji su sudjelovali u više aktivnosti dosad imaju vrlo sigurne stavove o svojim kompetencijama, dok oni s manje iskustva govore o svojoj spremnosti, o tome da će se potruditi .

Problemi u sudjelovanju djece

- **Neravnopravnost** odraslih i djece
- **Osobine djece** koja su sramežljiva, povučena ili se boje izraziti vlastito mišljenje
- **Nezainteresiranost druge djece** za takvu vrstu aktivnosti

- **Nedovoljna informiranost druge djece** o tome čime se Dječja vijeća bave
- U nekim slučajevima dječji vijećnici govore o **neprihvaćenosti od strane vršnjaka** (zbog svoje uloge).
- **Više se usmjeriti na suradnju s djecom koju zastupaju, kao i na edukaciju djece o njihovim pravima sudjelovanja.**

Što bi pomoglo da djeca više sudjeluju?

KOD ODRASLIH

Bolje razumijevanje, međusobno poštovanje i uvažavanje, poticanje djece na sudjelovanje te povjerenje u djecu

Vjerovati u sebe i ne odustajati pred teškoćama, više informirati i animirati drugu djecu na suradnju, pokazati odraslima i drugoj djeci da su odgovorni i sposobni, pa sve do predlaganja nekih konkretnih aktivnosti kako bi se to moglo ostvariti.

KOD DJECE

Koliko dječji vijećnici znaju o drugim Dječjim vijećima?

- **Gotovo polovica vijećnika ne zna** za postojanje i način rada DV niti u zemlji niti inozemstvu.
- **Oni koji znaju** – najčešće iz vlastitog iskustva, odnosno, sa zajedničkih susreta Dječjih vijeća.
- **Susreti Dječjih vijeća** – važni događaji za međusobno upoznavanje i razmjenu iskustava dječjih vijećnika te međusobno informiranje i motiviranje na aktivnost.

Tko izvještava od dječjim pravima u Hrvatskoj?

- Dio sudionika ne zna tu informaciju
- Ostali kažu:
 - Pravobraniteljica za djecu
 - Savez društava Naša djeca Hrvatske
 - Gradovi
 - Ministarstva
 - UNICEF/ UN
 - Sama djeca

Dobici od uloge dječjeg vijećnika

- Razvoj vlastite osobnosti i identiteta
- Samopouzdanje, samopoštovanje, razumijevanje i poštovanje drugih
- Želja za aktivnim sudjelovanjem u budućem životu, posebno u okviru zajednice u kojoj žive
- **Neki smatraju** da to neće imati utjecaja na njihovu budućnost jer ne žele biti političari (baviti se politikom).

Poruke djece

DJECI

Poticanje djece na veći angažman i prezentacije i provedbe svojih ideja

Potreba za boljom pripremom, razumijevanjem, upornosti i određenim „pritiscima“ na odrasle

Ohrabrvanje i podrška

Da se uključe u sve u kaj se mogu uključiti i da bez straha vele svoje mišljenje.

ODRASLIMA

Nužnost slušanja i uvažavanja djece
Kao što djeca trebaju čuti i slušati odrasle, tako i odrasli trebaju čuti i slušati djecu.

6. LITERATURA:

1. Ajduković, D. (2008): Odgovornost istraživača i valjanost kvalitativne metodologije. U: Koller-Trbović, N., Žižak, A. (ur.): Kvalitativni pristup u društvenim znanostima. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb. 37-55.
2. Davey, C., Burke, T., Shaw, C. (2010): Children's participation in decision-making: A Children's Views Report. Children's Rights Alliance for England. Participation Works.
3. <http://www.savez-dnd.hr/step.jsp?page=435738>.
4. Jedud, I. (2011): Modeli participacije i njihova refleksija u hrvatskoj praksi. *Dijete i društvo*. 13 (1/2). 31-43.
5. Konvencija o pravima djeteta (1989). Preuzeto s mrežne stranice http://www.dijete.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=107&Itemid=136&lang=hr. Kolovoz 2010.
6. Milas, G. (2005): Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima. Naklada Slap. Jastrebarsko.
7. Miller, J. (2007): Children as change agents: Guidelines for child participation in periodic reporting on the Convention on the Rights of the Child. World Vision Canada.
8. UN Committee on the Rights of the Child (2009) General Comment Number 12 the child's right to be heard.
9. Vogrinc, J. (2008): Kvalitativno raziskovanje na pedagoškem področju. Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana.
10. Ward, L., Hearn, B, (2010): An Equal Place at the Table for Children and Young People: National Participation Strategic Vision. Children's Rights Alliance for England. Participation Works.
11. Žižak, A. (2005): Etička pitanja socijalnopedagoške dijagnoze. U: Koller-Trbović-Žižak, A. (ur.) Participacija korisnika u procesu procjene potreba i planiranja intervencija: socijalnopedagoški pristup. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.

7. PRILOZI¹²:

Prilog 1. Upitnik za voditelje/ mentore Dječjih vijeća

Prilog 2. Upute za voditelje fokusnih skupina

Prilog 3: Prezentacija rezultata (power point)

Prilog 4. Radni materijal za rad u malim skupinama

Prilog 5. Prijepis pojedinačnih komentara djece i prijepis plakata koje su djeca izradila u malim skupinama

¹² Zbog preglednosti teksta svi prilozi nalaze se u zasebnim dokumentima.